

A NOSA GALEGA

Ano XXXIV — Núm. 481

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N.º 376.979

CORR.
ARGENT.
Cent. B.

FRANQUEO PAGADO
Concesión 2022
TARIFA REDUCIDA
Concesión 2727

BOS AIRES, ABRIL DE 1952

A Anguriosa Situación do Povo Galego Baixo o Franquismo

Neste artigo i en sucesivos, irei publicando as miñas imprexións recollidas no meu viaxe a Kaliza, baixo a feroz tiranía falanxista.

O que tiña de ser un pracer para o meu espírito cobizoso de Pátria ao través de trinta longos anos d'ausenza, foi un suplicio. Todo ao meu redor era opreixón dos corpos e dos espíritos. En cada fogar galego, unha amcaza de fame, de tuberculosis; unha trágica historia de "paseos", de fusilamentos, de cadea...

Bafo de sangue quente dos nosos mártires, Moitedumbre de sinistros perfís de garda xivís co homicida fusil ao lozabo, ocupando estratéxicamente as nosas cidades, e os camiños do noso agro...

Noxenta presenza de falanxista chulos e provocadores, condecorados con ringleiras d'innocentes "paseados" que no seu día serán vengados.

Logo de cinco meses de peregrinar polas cidades, vilas e aldeas do noso desventurado país submetido baixo a punta feroz do franquismo, deume tempo d'abondo pra esculcar e tirar conxerusións deada encol da trágica situación do noso povo.

É voz corrente dicir en América, que o réxime falanxista deformou a moral das nosas xentes. Algo hai de certo. Máis elo, non é en senso de profundidade, máis ben superficial, que intrusa somentes as capas superiores — grandes industriais, comerciantes e outros funcionarios do Estado — que estraperlean escandalosamente coa fame do povo; e a familia dos desercados, pequenitos piratas de río revoltos que andan a pilla das migallas que lles deixan os grandes estraperlistas. I encanto ao povo, o auténtico povo, o que sofre e fame recesa de quince longos anos e o peor, que se lle non olla solución ao problema, e como consecuencia desta dramática situación, a tuberculosis é unha realidade espantosa — no agro, vilas e cidades — principalmente infantil, a punto tal, que hai quen sostén a peregrina teoría de que este terrible flaxelo provocado pola fame, desaparecerá por saturación total, como a peste. (?)...

O ano pasado — maio do 51 — as autoridades do Municipio de Vigo, teimaron facer unha estatística escolar de posibles nenos tuberculosos e a tal efecto, deu comezo nunha escolar céntrica por tandas de trinta nenos. O experimento fíxose co reactivo "Tuberculina" e levouse a cabo no Dispensario Municipal da rúa do Doutor Cadaval, co abraiante resultado de: 21 positivos e 9 negativos! A segunda tanda realízoase ao día seguinte: 12 positivos e 18 negativos!... E suspende definitivamente a es-

tadística, sin tomar ningún xeito de medida, por outro lado, para que? As autoridades sanitarias ben sabían que a orixe do terrible flaxelo fincaba na desnutrición dos nenos...

A todo isto, a xuventude de 18 a 30 anos, que non coñeceu fatura máis que en pretérito por boca dos maces, e que creu de boa fé nas promesas dos xerifaltes de Falange, quenes lles prometeron casa, pan, lume e vestido, nunha Hespaña grande e supervalorizada; nunha Hespaña grande de Xibraltares recuperados don gloriosos pendóns imperiales, esa xuventude está desorientada, ten conciencia plena de que foi miserabelmente enganada i está a espleíta, fugando contra o réxime criminal que levou ao povo á miseria máis ruin. Máis direivos, que esta miseria, esta fame de pan que sofre o povo galego dende fai quince longos anos, non sae a lús, por diñidade das nosas xentes, mais adiviñase. Adiviñase por propia gravitación de feitos concretos que poñen ao descuberto a fonda traxedia que vive o noso país baixo a criminal ditadura franquista.

Naturalmente que pra un despreocupado "ché" con "haiga" ou pra un estranxeiro miope que se regulan os seus bandullos cos máis eisóticos i esquisitos manxares, Galiza é un paradiso, ademais é un país tan encantadoramente fermoso... Alí non falta ren, hai de todo i en abundanza: boas carnes, xamóns, froitas, ostras, percebes, nécoras, centolas, vieiras, langosta, bons viños e mulleres fermosas... E todo elo, ridículamente barato. Traducido a pesos, libras, ou dólares resulta unha insinificanza. ¿De qué se queixará o povo? ¿Por qué esas campañas antifranquistas no exterior?

Vexamos: Un peon de obra, gana 12 pesetas; un garda de

por M. D. P.

*

tranvía 12.75; un axente de tráfico 12.95 pts.; un oficial obreiro: albañil, carpinteiro, pintor, ferreiro etc, gana 20 pesetas; un empregado de comercio — vendedor, oficinista etc. — anda nas 800 pesetas mensuales, e a estes xornas, en razón de "puntos" como ali se lle desina ("filos, carstía de vida, antigüidade etc.) engádeselle un 20 o/o aprousimada mente. Agora ben: un modesto e nada abondante xantar nunha taberna, non baixa das 330 pesetas. Un desayuno: café con leite pan e manteiga, no lugar máis económico, 650 pesetas; unha modernísima casa nos barrios estrechos anda nas 650 pesetas, e si nos referimos a ouxectos d'uso común como por exemplo: xabón do máis ordinario pra lavar a roupa, 4,50 pts. pastilla; un paquete de follas de afeitar, 14 pts; un dentífrico tamaño pequeno, 8,50 pts; un par de calcetins da calidade máis inferior 15 pesetas

FALESCEU UN BON AMIGO DE GALIZA

RAMON M. DE ALDASORO

Faleceu recentemente n'Habana, esta destacada figura representativa do povo vasco, loitador incansábel, dende a súa xuventude, a prol da liberdade do seu povo.

Foi deputado as Cortes Constituíntes e membro do Goberno Vasco perante a guerra e no exilio, cando as tropas xermano-italianas entraron no seu país, o presidente Aguirre enviouno a Bos Aires presidindo unha delegación de patriotas vascos, residindo elquí varios anos e traballando arreo a prol da súa pátria vasca.

Con Castelao e o líder catalanista Manuel Serra Moret, firmou o histórico pacto de GALEUZCA, polo cal, os tres povos: galegos, cataláns e vascos, ficaban de novo avencellados, reconducendo así, a acción conxunta a prol da liberdade das respectivas nacionalidades que xa tiveran comezo co primeiro Pacto suscrito en Barcelona o ano 1923.

Posuidor o extinto Doutor Ramón de Aldasoro, dunha sólida cultura, escelentísima memoria e agudo inxenio, impúñase solemne unhas vegadas, sutil e ledo outras, domiñando decote as situacións con verba fácil e convincente.

Non é posíbel esquecerse do grande discurso que deu no casal do Centro Ourense co gallo dun aniversario do fusilamento de noso protomártir Alexandro Bóveda.

(xornal e cuarto dun peón); un pano de bulto de calidade regular, 12 pesetas (un día de traballo un garda de tranvía); unha camisa de poplín, 120 pts; unha camisa da calidade máis inferior 60 pts; un par de zapatos económicos 230 pts; un traxe común, anda nas 1.000 pesetas.

A todo isto compre preguntar:

Como é posíbel prezos tan altos con man de obra tan barata? O problema ten a súa explicación. O Estado franquista, ao través dos seus organismos de "protección" ao traballador,

(Previsión Social, Montepío, etc) cóbralle ao patrono o 128 o/o (28% sobor dos xornas, quer dicir, que tomando por base un xornal de 20 pesetas dun obreiro, o Estado, percibe do patrono 25.60 pesetas, o que fai un custo de produción de 45.60 pesetas, daí que o produtor pra soste o réxime falanxista, percibe o 45 o/o do seu xornal, e como non pode ser doutro xeito, a fame e, como consecuencia inmediata, a tuberculosis, é a terrible e anguriosa realidade que vive o noso desventurado povo.

Recrudez a Persecución

AS notizas que a diario chegan da Terra, dan conta de un recrudecemento da persecución totalitaria do réxime falanxista contra de toda manifestación auténtica da personalidade galega. Porque si ben a represión é sistemática, non embargantes ten os seus outos e baixos, dentro da súa constante dureza.

Na actualidade, a liña o terror rubedece decididamente no gráfico da sanguiñenta tiranía. A política franquista desbotou todo sentimento de consecuencia cos ideais de que acotío se proclama campeón, toda aparencia de pudor nas suas tracamundanas de predomínio, e deixando de lado moxigangas hipócritas non dubida en adoitao ao franquismo, o bastardo horfo do nazifexismo. E yarece que as bases militares e demais concesions que lle intresan da Península, hanse de pagar con algo máis que con dólares: todo indica que a vida dos demócratas dos povos hispánicos foi ouxecto de infames transaccións, e que ao falanxismo deixóuselle as mans ceibas pra que os esterminie sin contemplacións. Somentes eisi se explica que se fusilase agora aos supostos responsables da folga de Barcelona, a casi un ano de produciolos feitos; e asimismo ese proceso en masa na Coruña, cuías condenas a prisión suman decenas de anos...

Sobre o galeguismo, movemento esencialmente democrático, as crudes medidas represivas caen co máisimo rigor. O acorralamento do glorioso idioma galego prosigue de xeito implacábel; fécense a cal e canto as columnas dos xornais; pónense obstáculos casi insalváveis a súa adrección no libro e na revista. Os escritores que cumprindo co seu deber de galegos utilizan o noso idioma na súa actividade literaria, son colocados n'unha lista negra que os condena a non atopar onde publicar os seus escritos. En fin, que o criminal propósito de aniquilar a nazonalidade galega segue aplicándose con toda intensidade.

Mais a longa esperencia de Galiza en resistir a política asimilista do Estado hespañol danos a seguridade absoluta de que o foto tirano actual non ha de ter mellor éxito que o que acadaron os Reises Católicos e os seus descendentes, grandes e pequenos. O feito de que a máis de catro séculos e meio de ininterrompidas violencias contra do ser nazonal de Galiza haxa que reforzar as ataduras que o manteñen agriollado, demostra con eloquence irrefutábel a forza e o vigor invencíbeis da nosa nazonalidade.

Pro sería unha insensatez e unha traición, limitarse a unha admiración pasiva da asombrosa potencia vital da insine encadeada. A emigración galega ten a obriga meludibél de estar ao lado do seu povo nestas circunstancias, de facerlle sentir o quente agarimo da súa irmandade; de facerlle chegar espresións prácticas, efctivas, da súa solidariedade.

Neste senso, a nosa colectividade debe facerse cárrago dos seus deberes patrióticos coa maior decisión, como a única e máis importante i enaltecedora labouira acorón do noso martirizado povo.

Doce Meses de Cultura Galega

Por considerar de grande intrínseco para os nosos lectores, transcribimos da revista "Galicia" do Centro Gallego de Bós Aires, o resumo anual remesado polo seu corresponsal en Galiza D. Salvador Lorenzana, do movemento cultural rexistrado no noso país, e por ele, porán apreciar a intensidade e volume do mesmo.

NOS derradeiros tempos ven operándose en Galiza, un rexurdir intelectual e artístico, que está acadando singular relevo. A personalidade desta terra do noroeste peninsular, é primordialmente, unha personalidade lírica. A súa alma, o seu ambiente está mergullado de lirismo. Algun califícoana por elo de "patoloxismo lírico" a aptitude do país galego. Proren máis lonxe da realidade. Hai que recoñecer que o lirismo é unha forma de vida consustancial a Galiza, i este lirismo é fonte criadora de enerxía e arte. Para Heráclito "o carácter é o destino do home", e un fino escritor entreveu todo o futuro da alma galega, pechado no seu lirismo.

Hoxe, unha grande maioría de intelectuais deste físterre atlántico, considera que o deber de Galiza consiste en contribuír ao acervo da cultura universal, incorporando ao mesmo creacións inéditas; máis tales creacións se logran mediante o desenvolvemento do cultivo da orixinalidade galega.

O Mundo da poesía

OMO en todos os tempos, a poesía é o xénero literario máis adoitado e fecundamente cultivado polos escritores galegos. Entre os múltiples libros publicados durante o ano, háios de distinto valor. Augusto Casas ceunos "Cantos da noite moza"; no escenario da paisaxe animanse as cancións; coa asistencia do corido, soa o verso musical, en staxelos trémolos. En "Cancións d'ise amor que se diz olvido", o filósofo xienense Juan Pérez Creus, rescata a millor tradición medieval da forma galaico-portuguesa, e contamina con ares de actualidade. "Follas dun arbore senlleiro" de Manuel Fabeiro Gómez, e "Doas de Vidro" de Faustino Rey Romero, constitúen dúas estimábeis aportacións ao presente poético de Galiza.

Ramón Cabanillas, o destacado poeta de "Vento Mareiro", deu a coñecer co título de "Antífona da Cantiga", unha coleccionada antoloxía de cancións populares. A selección foi feita, atendendo á beleza do pensamento, a novidade das verbos fíntebrea dos xiros e modismos. Nun ensaio preliminar — escrito en xugosa prosa clásica — o antólogo xustifica o seu labor; diz que si deixáramos morrer as nosas cancións, e gótaiase a máis abundosa, limpa e cristalina fonte da nosa fala.

O servito Padre Rubinas editou en quince xestas, i en lingua vernácula, o seu poema épico Covadonga. José María Álvarez Blázquez deu a coñecer — nun grato volume — un poema inédito, galego, de Nicomedes Pastor Díaz, titulado "Egloza de Belmiro e Benigno". O descubrimento desta égloga do romántico vivariense, ven a demostrar que non foi só "A Alborada" o que Pastor Díaz escribiu no seu idioma nativo.

En castelán deu ao prelo a poetidrugada "Fronza" e "Desde la Niebla". E Ramón González Alegre Bálzoma, "Raíz de las Horas".

Tamén apareceu nas librerías, "Poesías de Curros Enríquez", segundo autor de "Aires da miña terra".

No campo das traducións ao galego, hai que rexistrar a versión das "Carminas" de Horacio, realizada por Aquilino Iglesias Alvario, e a dun feixe de poemas de Hölderlin. Heine, Delmuel, Rilke, Agnes Miguel, e Franz Werfel, que, co título de "Musa Alema", levaron a termo Celo Emilio Ferreiro e Blanco Freixeiro. Actualmente áchase no prelo, a tradución galega do "Altkeltische Dichtungen" de Xulius Pokorny, efectuada por Celestino de la Vega e Ramón Piñeiro, coa denominación de "Cancioneiro da Poesía Céltica". Publicarás, asimismo, en data próxima, a versión que do "Xoéxicas" de Virxilio fixo Avelino Gómez Ledo.

A Prosa Literaria

A mor parte dos nosos escritores, que houberon podido intrínseco plenamente polo ensaio, ven obrigados a recortar (non só en extensión, sinón tamén, en intención e profundidade) seus estudos, facéndos dirixíbeis ao público mixto do broso dos xornais. Con todo, o ensaio sobre temas galegos ten producido algun froito. A novela, entretanto, tivo unha manifestación menos ampla. Velaí unha rápida memoria: unha ollada panorámica dos libros en prosa literaria aparecidos durante 1951. Todos eles foron na ouxeira d' unha crítica explícita no intro oportuno. Velaí, pois, nesta ollada de conxunto a sinxela apontación de algúns rasgos.

O vello problema da saudade, reactualizado co ensaio filosófico de Ramón Piñeiro, "significado Metafísico da Saudade", tivo outros cultidadores, si ben con senso máis propiamente literario que científico. Así, a relixiosa norteamericana Mary Pierre Tierrel, resume seus estudos sobre a lírica rosaliana, en denso volume: "A Mística da Saudade. Estudo da poesía de Rosalía Castro". E Xosé Lois Varela deu a coñecer outro traballo, de signo interpretativo, baixo a denominación de "Rosalía o a Saudade".

Carlos Martínez Barbeito, fixo unha oportuna revisión das lexendarias figuras das noitas meoeranas galegas, nun coleccionado libro titulado "Macías el enamorado y Rodríguez del Padrón". Nun Caderno d'Arte, con reproducións da obra do pintor, Xosé Ruibal fai estudo da personalidade artística de Laxeiro.

Poden citarse, tamén, a reedición do texto de "El Bulo Gallego" orixinal do Conde de Lemos, precedida d' un axeitado comentario ilustrativo. Con referencia a creación novelística, moi pouco compre sinalar. Ricardo Carballo Calero drunos a súa "Xente da Barreira". Trátase da historial d' unha caste rural de acción rápida. O ton das descrições é epélico, poético. A prosa (unha belid prosa galega) trócase en instrumento fidel, dócil a expresión. O. P. Xosé Carballo escriben "Fida; la hija del último druida Galaico", cuxa trama desenrolase en Galiza, no segundo tercio da nosa xeira.

Investigación e Vulgarización

A labora no terreo da investigación e vulgarización, é cecóis, a que oferés un índice máis abundante de actividades. No plano filolóxico, hai que anotar: "Geografía del seso gallego" de Alonso Zamora Vicente, "Selección literaria del idioma gallego" de Fernández Pousa, e "Gallego portugués expirar" de Manuel Rabanal. No arqueolóxico i etnográfico, ante moitos outros "Un grupo de iglesias románicas gallegas" e José Ramón y Fernández-Olea; "San Ginés de Francelos", de Joaquín Lorenzo y Rubén García; "Los tesoros legendarios de Galicia" de Vicente Risco.

Entre as obras de síntese, deben anotarse: "Diccionario bio-bibliográfico de escritores gallegos", orixinal de Antonio Conceiro Freixomil; e dúas Historias da Literatura Galega, unha de Varela Jácome de tipo informativo, e outra de Fernández del Riego de senso máis valorativo.

Perante o ano apareceron múltiples volumes de divulgación e vulgarización referidos as nosas cidades, monumentos, artes, etc. Xugeira Valverde readitou unha boa guía do smonumentos e itinerarios de Compostela, e publicado un estudo monográfico encol da cerámica de Sargadelos. Chamoso Lamas escriben un sucinto libro sobre a vila de Rivasavia. "Lugo monumental e artístico" é o título d' unha obra na que Narciso Peinado refílexa unha impresión da historia

da cidade. Salvador Castro Freire, en "Lugo y sus hombres", evoca o perfil de diversas figuras, e unha serie de cousas sucesos e costumes do paño. Espinosa Rodríguez, na súa reedición ampliada de "Casas y cosas del Valle Miñor", describe as vellas mansións solariegas deta bela comarca.

Nas "Catedrales allegas" Carro García danos unha breve e clara visión das aneo basilicas de Galicia. Otero Pedrayo nas "Ciudades Gallegas", Fernández del Riego en "Danzas populares", Álvarez Blázquez en "Fiestas y Romerías", e Artaza Malvárez nas "Rías Gallegas" brindan outros tantos filmógrafos en torno aos temas que serven de tídoos aos seus respectivos libros.

Compre aludir aínda, neste apartado, a "Los Estrados de Monterrey en Galicia", documentado volume, ao que precede un tinado estudo de Fernández Oxea, e "De mi viejo carnet", de Prudencio Landín. Neste derradeiro libro, o seu autor ao través d' unha serie de artigos, vai describindo a vida de Pontevedra de finais do século pasado e comezos do actual.

As Artes Plásticas, e a Música

PRENTE a desidia xeral dos compradores posibles d' obras d' arte, os artistas, en Galiza, decote están a producir; producen con abundancia i esforzo, con cobiza e conciencia esmerada.

Patron xa do meio cento o número d' exposições cerebradas en Galiza durante o ano. Entre elas, d' artistas noveis e consagrados, colectivas e individuais. Compre destacar no conxunto, as de Laxeiro, Xulia Minguiñón, Díaz Pardo, Pesqueira, Rafael Alonso, Suárez Llanos, Lago Rivera, Xohan Luis, Kavveda, a retrospectiva de Dionisio Fierros, e a I Bienal d' Arte Galego de Bós Aires, no que colaboraron con notorio éxito de crítica, seis pintores — Xulia Minguiñón, Carlos Maside, Laxeiro, Prego de Oliver, Díaz Pardo e Manuel Pesqueira —, e un escultor: Fausto Gazo.

Fora de Galiza eisouaron: Arturo Soto, en México; Manuel Colmeiro, en París, i en Bós Aires; Luis Seoane.

Polo que a música respecta, hai que mencionar algúns acontecementos de singular relevo. Tal, o concerto da Coral Polifónica de Pontevedra, dirixida polo mestre Stokowsky na basílica compostelán. E mesmo o director que a agrupación, outiveron un sinalado éxito. Das razóns que enaron pra este merecido prestixio, dixo un crítico: En lugar de orfeóns alardos, o seu labor se singulariza pola arte, delicadeza e respecto ao estilo, pudente d' afinación sensibilidade pra o matiz, disciplina e axuste rítmicos.

Outro feito destacábel foi o do estreno, en Ourense, de "Doce canciones sobre poesías gallegas". Con versos de diversos poetas de Galicia e música dos millores compositores heoeranos d' hoxe, as cancións estreñadas conseguiron un resonante triunfo. Deunas a coñecer o crítico musical Antonio Fernández Cid, citando como colaboradoras súas, a liederista Carme Pérez Durias e a pianista Carme Díaz Martín.

Nas diversas sías de concertos do país galego, interviron, ademais, no longo do ano 1951, os pianistas Antonio Iglesias, Vázquez Sebastián, Cor de Groot, e Xulius Katchen; o violoncelista Gaspar Casado, e o violinista premio Sarasate, Carlos Vázquez; as agrupacións Coraes, "Follas Novas", "De Rueda", "Cantigas da Terra", "Unión Orensana", entre as adicadas a música vernácula, e o "Orfeón Universitario do Porto", "Orfeón Pamplonés" e "Agrupación Coral da Cámara de Bilbao". Ademais, citando diversas orquestras como a "Sinfonía de Madrid", e a de "Cámara de Viena".

Méres sinalarse, tamén, a conferencia — Concerto sobre "Poesía y Música popular gallega", con intervención do poeta Ramón Cabanillas e do concertista de zanfoña Faustino Santalices.

En Bós Aires editouse polo Editorial Argentina de Música "Cantos galegos", fermoso libro d' grabados de Luis Seoane, poemas de

Lorenzo Varela e música de Julián Bautista.

Institucións e Revistas

EXISTEN hoxe en aliza diversas institucións consagradas ao estudo das distintas manifestacións da cultura do país. O "Instituto Padre Sarmiento de Estudios Gallegos", a parte dunha meritória labora d' investigación, publica uns Cadernos, que van xa no N° XIX nos que s' inclúen os traballos dos seus colaboradores. A Editorial pontevedra "Benito Soto" adicada a produción lírica dos poetas d' hoxe. O "Museo de Pontevedra" editou varias obras d' especialización e tira a lús unha interesante revista. A "Real Academia Galega", ocupada na actualidade na preparación d' un Diccionario da Lingua, funda de publicar un número do seu Boletín, con mestas colaboracións, entre as que sobresaen unha de Casas Fernández encol do P. Feixoo e a crítica do seu tempo, e outro de Naya Pérez sobre a obra poética de Murguía. En Ourense e Lugo, as respectivas "Comisións de Monumentos", editan seus correspondentes Boletíns. Naquela cidade, ademais do "Boletín do Museo Arqueolóxico Provincial", a agrupación "Posio-Arte e Letras" publica a súa Revista.

En Vigo radica a "Editorial Galaxia", que ten como finalidade alent-r e propiciar edicións de creación, espallamento e de reactualización de textos clásicos. Na súa colección "Grial", publica periodicamente uns Cadernos d' ensaios, dos que anaresceron xa tres: "Presencia en Galicia" e "Presencia de Curros y Da Emilia". Inclúen amplos estudos encol de temas filosóficos, artísticos literarios, etc., e comentarios críticos da actualidade cultural en Galiza. Países Célticos, Hespania i Europa.

A poesía está representada por dúas publicacións: a Revista "Alba" que Antón González Alegre e Otto Xosé Ganeselle, e na que se centran as novas inquedanzas da presente hora lírica; e "Memorias de Poesía", dirixidos por Edoardo Morciras. En Lugo viven unha vida efímera a tamén revista poética, "Aistral".

Outras institucións i editoriais, ademais das mencionadas, refílexan lúda un activo quefacer no horizonte da nosa cultura. A "Editorial de Bibliófilos Gallegos" con asento en Compostela, lanzou diversas obras, ao través das súas catro series: "Colección del Bibliófilo", "Bibliografía Gallega", "Galicia" e "Obradoiro". A "Editorial Monterrey" de Vigo, imprime dúas series de libros: "Beatus Iacobus"

NON É VERDADE, SEÑOR GLOSADOR

O Sr. Fernández Almagro é un crítico literario do A B C de Madrid, e dise dil que é home sabedor do que traí entre mans, servido as súas glosas pra orientar ó público leitor e pra formar xuício do valor artístico e literario das obras que enxucia.

Pois ben. Nuns comentarios que foi a unha escolma de versos de Curros Enríquez, acabados de publicar en Madrid polo Sr. García, nos que dí que foi "un poeta mais esquecido e descoñecido que calquera outro dor da súa xeneración"; e mais adiante engade: "Leñamos presente que nin xiquera no trascuro da súa vida gozou Curros d'extensa notoriedade" cunha que o crítico da mest'a atribúe ater escrito a súa obra principal na "lingua rexional" e á súa longa residencia na illa de Cuba manténdose alonxado de Madrid por moitos anos. "E Madrid, queirase ou non, — dío il todo cheo de razón — é ponto obrigado de referencia e centro da nosa vida literaria". Cando di "da nosa vida literaria" é preciso ter en conta que se debe referir á illas, á da "ancha Castilla" — ancha na xeografía e estreita de espírito — e nunca á vida literaria de Galiza á que lles viviron sempre de costas, ignorando, negando e asoballando. Por iso lles parece que Curros é un poeta pouco coñecido e ex-

tos, que fan referencia a Galiza, o "Leixado do Vento" constituída por obras literarias orixinaes galegas. A Editorial Porto, de Compostela, Moret da Coruña e Editorial Celta de Lugo, contribúen, asimismo, ao gran esforzo editorial que se desenrola no país.

Compre sinalar, por outra parte, a tarefa d' exaltación rosaliana que realiza o Patronato Rosalía Castro, e a que leva a cabo a Universidade o través de cursillos especiais consagrados a cultura galega, e nas páxinas do seu Boletín. Dentro do ámbito universitario, e dependente da Cátedra de Botánica na Facultad de Farmacia, funciona o chamado "Xardín Botánico de Fonseca". O seu director e inspirador, o doutor Bellot, traballa actualmente na confección do Mapa Xeobotánico de Galiza. Editou, a súa vez, varios cadernos con estudos monográficos, entre os que merés especial mención o adicado a flora galega, baixo o tídoo de "Mantissa Stirpium Gallaciac".

Outras Aitvidades

NO ano 1951 cerebráronse os centenarios de varias figuras das letras e das artes. Entre eles, os do poeta Manuel Curros Enríquez, a poeta Manuel Curros Enríquez, a Condesa de Pardo Bazán, e o músico Baldomir. Por tal motivo, na Galiza d' eiquí e na Galiza emigrada tiveron lugar diversos homaxes conmemorativos.

Ourense cerebrou un concurso literario pra premiar as milloras obras adicadas a estudar a figura e a obra do autor de "Aires da miña terra". Os galardóns foron entregados en Celanova, nun acto solemne, no que aúto como mantedor Don Ramón Otero Pedrayo. Os Centros Gallegos de Bós Aires, a Habana, Montevideo, Caracas, Santiago de Chile, Madrid e Barcelona, festexaron tamén o centenario con diversos actos.

A Editorial de Bibliófilos Gallegos anunciou as bases d' un novo certame, dos que organiza anualmente. Nel premiarás a millor colección de refráns galegos, crasificados por tema; haberá d' estar precedida da espiación das fontes, fundamentos e reseña da bibliografía utilizada.

Outros acontecementos díños de mención: o descubrimento na Lanzada d' un povoado galaico da Idade do Ferro; a aprobación do proxecto do Museo Céltico que s' establecerá na Coruña; e a dramática nota da destrución do Mosteiro de San Xulián de Samos, tan vinculado a cultura do noso meoero.

tendido, cando a verdade é que en Galiza compánde con Lamas Carvaxal a maior popularidade acadada por ningún home de letras da nosa Terra. E tanto é así, que cando nun fogar galego s' atopa un libro galego, ha de ser na imensa maioría dos casos, ou o "Catecismo do labrego" de Lamas ou os "Aires da miña terra" de Curros, e tamén lle podemos asegurar ó Sr. Fernández que as poesías mais estimadas polo noso povo son, precisamente, as que Ude, chama irreverentes e blasfematorias. E no continente americano, especialmente en Cuba e na Argentina, tamén os galegos que alí residiron e os que aló están — incluíndo ós da Galiza irredenta, incorporados á forza ás provincias hispanólas de León, Asturias e Zamora — tamén lle poden desmentir as súas gratuídas afirmacións.

Fique, pois, millor informado o crítico da meseta e teña en conta vo todo e os seus coríficos que os nosos valores non precisan, pra nada, da "conservación" da vila "del oso y del madroño". Cando a lingua de Udes, aínda so era o medio d' expresión d' uns cantos paleos, xa a nosa era usada polo e en seños mais destacados de toda a Península.

B. de S.

Galiza do Sul, febreiro de 1952.

RECRUDECE LA PERSECUCION

(TRADUCCION)

Las noticias que a diario nos llegan de la patria, dan cuenta de un recrudecimiento de la persecución totalitaria del régimen falangista contra toda manifestación auténtica de la personalidad gallega. Porque si bien la represión es sistemática, no obstante, tiene sus altos y bajos, dentro de su constante dureza.

En la actualidad, la línea del terror sube decididamente en el gráfico de la sangrienta tiranía. La política yanki liquidó todo sentimiento de consecuencias con los ideales que de continuo se proclama campeón, toda apariencia de pudor en sus tracamundanas de predominio, y dejando de lado mojigangas hipócritas, no duda en adoptar al franquismo, el bastardo huérfano del nazi-fascismo. Y parece que las bases militares y demás concesiones que le interesan de la Península, se han de pagar algo más que con dólares: todo indica que la vida de los demócratas de los pueblos hispanos fué objeto de infames transacciones, y que al falangismo se le dejó las manos libres para que los exterminase sin contemplaciones. Solamente así se explica que se fusilase ahora a los supuestos responsables de la huelga de Barcelona a casi un año de producidos los hechos; y asimismo ese proceso en masa en La Coruña, cuyas condenas a prisión suman decenas de años...

Sobre el galleguismo, movimiento esencialmente democrático, las crueles medidas represivas se aplican con el máximo rigor. El acorralamiento del glorioso idioma gallego continúa de modo imylacable; cérranle a leal y canto las columnas de los periódicos; se le ponen obstáculos casi insalvables a su admisión en el libro y en la revista. Los escritores que cumplen con su deber de gallegos utilizan nuestro idioma en su actividad literaria, son colocados en la lista negra que los condena a no hallar donde publicar sus escritos. En fin, que el criminal propósito de aniquilar la nacionalidad gallega sigue aplicándose con toda intensidad.

Mas la larga experiencia de Galicia de resistir la política asimilista del Estado español, nos da la seguridad absoluta de que el fofio tirano actual no ha de tener mejor éxito que el que alcanzaron los Reyes Católicos y sus descendientes grandes y pequeños. El hecho de que a más de cuatro siglos de ininterrumpidas violencias contra el ser nacional de Galicia haya que reforzar las ataduras que lo mantienen aherrado, demuestra con elocuencia irrefutable la fortaleza y el vigor invencible de nuestra nacionalidad.

Pero sería una insensatez y una traición, limitarse a una admiración pasiva de la asombrosa potencia vital de la insignie encadenada. La emigración gallega tiene la obligación ineludible de estar al lado de su pueblo en estas circunstancias, de hacerle sentir el ardiente agarismo de su hermandad; de hacerle llegar expresiones prácticas, efectivas, de su solidaridad.

En este sentido, nuestra colectividad debe hacerse cargo de sus deberes patrióticos con la mayor decisión como la única y más importante y enaltecedora labor al lado de nuestro martirizado pueblo.

(Especial pra A NOSA TERRA)

Agardar e Lembrar

por R. D. A.

NON importa que o vento zoe se non arrinca o árbore. Non importa que a chea agurgulle se non alastra a terra. Que mais ten que se marcoe a expresión dos defensores dun pobo se o pobo non morre.

Nistes días de agora Galiza non ten voz nin acento mais atrás duns tempos veñen outros tempos, e se o corazón de Galiza segue a latexar ha vir un intre en que a súa palabra se escoite. Mais compro pra que isto aconteza que os galegos non perdan a conciencia do que son galegos.

As xindas secan as follas das plantas, o sol de Agosto pon marelos os campos, mais en canto ven a primavera, ou cando caen as choivas do Setembro, o que estaba seco remanece e verdexa o que estaba marelo. Por que acobhada nas herbas murubas agardaba a vida.

Valentín Paz Andrade

De regreso do seu viaxe a Chile e de paso pra Galiza, chegou á Bós Aires, o eminente abogado e escritor galego Don Valentín Paz Andrade, quen foi a veciña República especialmente invitado por un organismo da UN, pra dar unha xeira de conferencias encol de temas económicos relacionados coa pesca.

O ilustre viaxeiro ven acompañado da súa distinguida dona e do fillo Prada e teñen o propósito de ficar nesta capital nuns poucos días.

Mais xa se sabe que vivir é lembrar, e por elo nós, os que lle temos lei á terra nativa, os que percibimos a quentura do seu corpo, os que miramos nela a compracencia da man de Deus, debemos lembrar en todolos instantes e facer lembrar. Debemos decir que Galiza non é unha palabra valeira de contido, se non unha inxente realidade que se refreza na súa fala, no seu chan e na súa historia, e que é un vellelo que nos axunta, que nos determina e que nos obriga aos que, queiramos ou non somos galegos.

Por baixo do vento que zoa, da auga que agurgulla, da man que magoa, lembremos e agardemos, coma agarda a vida da herbiña do campo murchada pol-a xéada ou pol-o sol. E día chegará en que Galiza resucite.

Hai mais de catrocentos anos que se anda a precurar a nosa morte e aínda non morrimos. Hai mais de catrocentos anos que a nosa lingua está perseguida e a nosa lingua é falada por moitos no día de hoxe. Hai mais de catrocentos anos que se está tratando de po un disfraz ao noso corpo e unha máscara á nosa cara e aínda non se conseguin encaxarmos nin a máscara nin o disfraz.

Compre pol-o tanto que teñamos fé e que eoidemos que isto de agora non é outra cousa que un episodio dunha loita secular, e que como todolos episodios terá que ter un fin.

E namentras íse fin non chega lembremos, agardemos, e alcandemos no noso corazón o tema da fé.

R. D. A.

VALAIA, febreiro 1952.

CARTA ABERTA

Ao Excmo. Señor Don Francisco Xavier Sanchez Canton

EN MADRÍ

Señor meu:

O noso grorioso Castelao áchase no sono e no silencio de pra sempre; il non pode conoser e escrito que vosté lle adicou, no fasc. XIX de Cuadernos Gallegos, en col da súa escrarecedora obra "As Cruces de Pedra na Galiza"; il non pode estimarlle os xuízos gabanceosos nin pode respostarlle aos laidos, consellos e outros deceres que vosté teceu no seu devandito escrito. A nota "Cruces y Cruceros" parece, de primeiras, feita por vosté con ár de xenerosa ensinadela e con doce candura; mais, xa o non parece tanto, cando un se pon a debullar n-ela.

Por iso, quenes tivemos a honra, o privilexio eo gozo da amizade ima de Castelao, quenez soupemos do amago dos seus pensamentos e fumos confidentes dos seus derradeiros sentimentos, coidamos ter a obriga de recoller a nota de vosté e de a respostar no senso e no alcance até onde o permita noso leal saber i entender. Dende logo, é ben de layar que teña de sere a miña catividade de emigrante galego calisqueira —saído, fai moitísimo tempo, a idade de dez anos do colo da nosa sagra Terra—, a que, pol-a forza das circunstancias, deba defrontar tan grave misión diante a grandía de unha personalidade catriacadémica. Mais, a verdade do meu decer, terá de suprir a falla de categoría intelectual que fora mister pra alternare con vosté. ¡Por Castelao morto falaremos os discípulos vivos!; mais, ¡ai!, que o non podemos facer ca súa outa mestría.

Primeiro de ren, teño de ceibar a door patriótica galega (¡que tamén sería a de Castelao!), de ollar como —galego vosté, galego o libro eo teima ouxeto do comento, e galego, o menos pol-o tíduo, o Caderno que a publica—, non somentes fixo vosté a nota en castelán, senón que, o transcribir os tíduos dos capítulos e sub-capítulos do libro "As Cruces de Pedra na Galiza", nin tan siquiera respetou a lingua galega na que eles foron escritos e publicados. A cousa —que de primeiras parece intrascendente—, empecha, o meu ver, unha gravidade de orde patriótico, de lealtade a Galiza e de dinidade galega, que se non pudo tere furtado a agudeza de vosté nin a súa consciencia de home da nosa Terra.

Manifesta vosté na súa nota, que: "No una circunstancia, sino muchas y de altísimo relieve, aconsejan a Cuadernos celebre la espléndida publicación de la monografía admirable de uno de los más grandes artistas gallegos de todos los tiempos, Alfonso Castelao: "As Cruces de Pedra na Galiza"... Pois certamente, pra un erudito galego non é bo xeito de "celebrar" a lumiosa obra, desemulando e case que silenciando o que pra Castelao foi alcendida arela, fonda ledicia e nobre orgulleza patriótica: o habere percurado arrequentar a sagra lingua da súa Terra coa engadega de un ricaz traballo de investigación, de vaor universal, no que puxo súa máisima sabencia, longos anos de afotosos quefaceres e toda a quentura do seu tenro curazón galego.

No debullar na nota de vosté, atópanse seus laidos e consellos: áchadego da cruz de Herculano, ...preferibel supresión de algúns capítulos da obra, ...orixe dos cruceiros galegos...; encol de elo, somentes il —Castelao—, podería espor as razóns que tivo pra facelo así. Pol-a miña parte, podo dicir que, n-algunha vegada, lle ouvíñ falar da cruz de Herculano. E moitas veces tamén lle ouvíñ margurados queixumes no senso de que, certa persoa que en Pontevedra recolleu, pra salvala, a súa papeleiría, non lle houbese feito chegar, o menos, as notas que tiña, antre ela, sobor de cruces e cruceiros, sabendo que a il lle debían ser de vaor pra o libro que estaba escribindo. Con Castelao se foi o segredo do que isas notas poderían representar pra modificar ou ampriar a súa obra. Tamén é do caso sinalar o que éle, con honradeza exemplar, deixou dito no "Envío": "Poño fin a este libro nun intre azaroso da miña vida, nas vísperas de sair para Franza, a onde me leva un deber inescusabel. Nin tempo me queda pra repasar as coartelas que deixo escritas, nas que, de seguro, ficarán párrafos confusos e conceitos mal enfileirados"... Esventuradamente, cando voltou da Franza, chegou ferido de morte e xa non tivo azos pra revisar súa obra que, pouco dempóis, dábase ao prelo.

No debullar na nota de vosté, feríunos moito iste párrafo: "El libro, hermosísimo, quedará como recuerdo duradero de un espíritu extraor-

dinario, al que desvió durante algunos años un apasionamiento que debió superar". ¡Desvíol! ¡Desvíol en Castelao! Non, por certo. Sua paixón, que somentes era referida a canto atinguise a patria Galiza, o non desvíou endexamáis, senón que o centrou: o centrou maxetosamente, como cifra e celme, como mestre e Guieiro da galeguidade. Tan o non desvíou, e tan outa superazón se daba n-éle, que eu lle podo dicir a vosté da súa anguriosa preocupación por acadar o recobramento da concordia espritoal do povo galego. E tan abundosa era a súa xenerosidade, que eu me lembro ben da ledicia que brileu nos seus ollos, —de cote atristurados—, cando viu que vosté había escrito en galego o limiar do beido libro "Pontevedra boa Vila" de Portela Paz publicado en 1947. ¡Coidaba que elo fose unha contrita patriótica reitificazón de vosté na liña alleira imposta ao Instituto Padre Sarmiento!

No debullar na nota de vosté, chouta o amarguexo d-unha alusión a un "proceder incomprendible" con vosté, no tráxico ano de 1936. Non sei ó que quer referirse. Non podo concebir o que elo fose. Nón se daría, tamén no caso, as "informaciones incompletas, cuando no malévolas", de que vosté fala? Porque, ¡goalmente, eu teño de dicirle algo que xa lle fixen saber a vosté por un amigo común: a felice e eficaz intervención que tivo Castelao pra conxurar unha perigrosa situación que a vosté se lle creara en Madrí nos dramáticos intres do salvamento das obras do Museo do Prado. A certas manifestacións de pesadume feitas por vosté, se lle daba, no alporizamento daquela hora tráxica, unha interpretación trabucada: tomábase como sabotaxe ao disposto pol-o berno da República. E Castelao, sabendo que a súa door era sinxela e nobre, acodiu a avalalo en outas esferas, conqueríndose así que se esvaira a atmósfera mesta formada o redor de vosté de que, as suas aitudes, respondían a razóns políticas.

No debullar na nota de vosté, chegamos como romate as espricaciós que da en col da "sucesión del Seminario de Estudios Galegos", coas cales percura vosté ceibarse da acusazón que, o redor d-elo, con verba serea e senso solene, fai Castelao no "Envío". Non me compete a mín recoller nin eisaminar o que vosté sinala como solprendente razón da morte do Seminario de Estudios Galegos. Outros o deberán facer. O que si quero eu, é procamar a estraordinaria confirmazón que vosté oferce da abrayante e carauterística intuición de Castelao. En cantas ocasións comentabamos con Castelao a tristeira e deprimente liña seguida pol-o Instituto Padre Sarmiento, de facer e publicar tudol-os traballos en idioma castelán, desprazando así a nosa lingua do cerne da cultura galega, Castelao non compartía a creenza xeral de que isa liña fora imposta, a nome do centralismo oficial hespañol, pol-a entidade nai: o "Consejo Superior de Investigaciones Científicas" de Madrí. Castelao sostíña que vosté e Filgueira puxeran —e así o estampou no "Envío"—, "a nosa cultura nas fauces dun Estado devorador". Sempre escramaba: ¡"Eu coñezo os meus crásicos"! Anque as afirmacións de Castelao eran pra nós coma artigos de fé, non deixabamos n-iste caso, de manter nosas dúbidas. Mais, velhai, que vosté mesmo ven a dar crara e definitiva confirmazón ao que Castelao xenialmente intuía. Na devandita nota, vosté nos dí que: "El Consejo Superior de Investigaciones Científicas"... con generosidad y amplitud de miras, que los gallegos nonca agradeceremos bastante, fundó el Instituto Padre Sarmiento en 1943; le consiguió magnífico local; obtuvo la instalación decorosa de su Biblioteca y de su Museo...; nada exigió y nada impuso, fuera de laboriosidad y probidad científica". ¡Cómo e cánta razón tiña o inmorrente Castelao!

De agora en adiante, xa Galiza sabe, sen lo-gar a dúbidas, que a proscripción da lingua galega no Instituto Padre Sarmiento, non foi eisixida nin imposta; xa sabe como e por quen, graciosa e voluntariamente, con deixazón das máis elementaes obrigas patrióticas, se está facendo entrega dos froitos da outa cultura galega a organismos alleos, servidos, pra maor vergoña, na bandexa do idioma castelán. ¡Do idioma qué ven abafando a nosa sagra lingua, na nosa propia Terra, dende fai catro séculos!

O sauda, respetoso, o doorido espíritu galego de RODOLFO PRADA.

Terras Baixas do Limia

Homaxe a Curros en Celanova

NA inauguración do monumento a Curros Enríquez en Celanova, non podía faltar a nota discordante coma decote se ven facendo pol-os que deberan d'estar na súa casa... ou noutro sitio, e d'esta vegada estivo a cárrego do alcalde da vila de San Rosendo, Manuel Rodríguez Alonso, quen ó dar a venvinda ós académicos da Galega e público en xeral, rematou a súa cativa perorata cun "Arriba España" que foi contestado pol-o inmenso xentío co máis unánime silencio, dando así unha boa lección ós desleigados que pretenden, vanamente, encaixar na nosa Patria, Galiza, doutrinas alleiras que repugnan a todos os galegos, sexan da ideoloxía que sexan.

O discurso principal estivo a cárrego de O. Pedrayo, a quen lle prohibiron falar en galego, sendo esa, tal vez, a causa de que non abranquese a outura e elegancia d'outras veces, pois fixo unha cousa fría e un tanto académica, non parecendo o gran orador que estamos afeitos a escoitar.

Os premios do concurso foron adxudicados a Alberto Vilanova, d'Ourense, o primeiro, pol-o seu traballo bio-bibliográfico encol do poeta; o segundo a Celso Collazo, de Sant-Yago, por un estudo da lenda "A Virxe do Cristal" e a Emilio Ferreiro de Celanova un accésit.

Foron recibidos como académicos de número da Academia Galega os Sres. Ferro Couso e Lourenzo Fernández, versando o discurso do primeiro, que é un ilustre historiador, filósofo, e arqueólogo galego, encol da personalidade de D. Mauro de Luzón Castellá Ferrer, do coal fixo un acabado estudo cunha introdución en galego que arrancou moitos aplausos. Contes toulle D. Florentino L. Cuevas cun afervoadado discurso en galego, facendo destacar a coincidencia do gran amor que sentían por Galiza o recipiendario, Castellá Ferrer e o P. Cabrera, cuxa vacante viña a ocupar o Sr. Ferro Couso. A peza do Sr. Cuevas por ser en galego e pol-a valentía que encerraban moitos párrafos, foi motivo de grandes gabanzas por todos,

especialmente pol-a xente moza que lle soubo a pouco o que dixo, sendo felicitado por gran cantidade de público.

O Sr. L. Fernández estudou a casa galega a través do tempo, contestándolle o Sr. Otero Pedrayo.

No descubrimento do monumento falou o señor Casás que soubo pór emoción no que dixo sendo tamén moi aplaudido.

A obra de Páco Asorei —un busto de bronce fundido na casa Malingre d'Ourense— é dunha gran beleza e móstranos ó poeta nunha pose arrogante na que parece decerlle ós xudas da Patria: "eiquí estou eu, desleigados".

A situación dos coros d'Ourense e A Cruña cantando en locais pechados e na rúa, deu unha leda nota de corido enxebre que o público premiou con aplausos e vivas, sendo de destacar un da cidade herculina que cantou no Casino da vila o Himno Nazonal Galego, que foi escoitado en pé con relixioso silencio, pol-a numerosa concurrencia, que ó final aplaudiu con entusiasmo desbordante.

D. Daniel Calzado leu, dende a casa en que morou Curros, unhas coartelas en galego, en representación dos galegos emigrados, asociándose ós aitos que se celebraban, sendo tamén aplaudido con calor.

—o—

Os que tivemos a sorte d'asistir ós aitos de Celanova e ver aquí inmenso e entusiasta xentío, poucas veces visto en casos análogos, non puidemos menos de evocar aquí mes de setembro do ano 942, no que foi consagrada por San Rosendo a monumental igrexa de Celanova concurrendo 11 bispos, 24 condes e moitidume d'alcaides, presbíteros, diáconos, etc. E como non podía ser menos, tamén lembramos con fonda emoción outro mes de setembro do ano 25 no que nos xuntamos na histórica e simpática vila varios miles de mozos galeguistas pra facer afirmación de fe nazionalista.

Corresponsal.

Monumento a Castelao no Centro Galego

No gran edificio do Centro Galego de Bós Aires, por acordo da H. Xunta Directiva, interpretando patrióticamente a proposta do seu membro o doutor Pedro J. Prado, vai a erixirse unha estatua a Castelao.

Compre manifestar, que as autoridades da dita institución e por iniciativa do seu diño presidente, Don Xavier Vázquez Iglesias, tomouse o acordo de que o patriótico homaxe a Castelao fose respaldado por toda a coledividade galega da Arxentina, constituíndose así, unha Comisión que ficou integrada por persoeiros das seguintes entidades: Centro Galego de Bós Aires, Federación de Sociedades Galegas, Centros Coruñés, Lucense, Ourense e Pontevedrés, Irmandade Galega, Sociedade de Beneficencia Galega (Hospital Galego), Centro Betanzos, Centro A. B. C. de Corcubión, Centro Galego de Avellaneda e Casa de Galicia.

Posta en función a devandita Comisión, acordou abrir un Concurso no cal podrán tomar parte escultores de calisquera nazionalidade. O monumento, consistirá nunha base dun metro de outo, e a estatua de 1.80 a 2 metros; todo elo en granito compostelán, de Mar del Plata ou similar. O valor da obra porá acadar a suma de 130.000 pesos m/n. Como compre nestes casos, desafiárase un Xurado d'artistas que xulgará o mérito das "maquettes" presentadas, e, ao escultor cuxo proxeito outeña o primeiro posto na calificación, otorgaráselle a realización da obra, ou pol-a contra, un premio de 20.000 pesos m/n. Aos autores dos catro proxeitos que sigan no orde de mérito artístico, compensaráselles con 5.000 pesos, a cada un. Pra maior comprensión do espírito que animará a obra, espallárase entre os escultores de Galiza, América, Hespania, etc., e a todo aquel que o solicite, un folleto contendo as bases do Concurso, unha biografía e datos da personalidade de Castelao, mostrás d'escritos e dibuxos seus, fotos, etc.

Ténse calculado que o custe da obra, premios e propaganda, andará nos 200 mil pesos, e pra cubrir dita suma, a Comisión Especial orgaizará unha suscripción popular no seo da coledividade galega, dándose por descentado o éxito da mesma, tendo en conta a afervoadada devoción que todol-os galegos sentimos por Castelao, a figura galega máis estraordinaria de todol-os tempos.

PONDO AS BARBAS EN REMOLLO

O falanxismo hespañol, consentido de que logo da súa liquidación o idearum dunha Hespania grande e Unica, non porá ser continuado, teima facer humorismo, denegando un feito que, é d'abondo eispresivo e que da a medida de como reaxerá o noso povo nun réxime de liberdade.

"EVOLUCION DE UN PERIODICO EN GALICIA"

(De "Arco", órgano de Falange en Orense)

Año 1939: "El Pueblo Gallego", de Vigo. Órgano de Falange y cinco flechas grandes.

Año 1941: "El Pueblo Gallego", de Vigo. Órgano de Falange y cinco flechas pequeñas.

Año 1943: "El Pueblo Gallego", de Vigo. Al servicio de los intereses de Galicia y sin flechas.

Año 1952: "El Pueblo Gallego", de Vigo. ¡¡Viva GALICIA CEIBES!! ¡¡Ya está bien "Irmaus"...

CENTRO LUCENSE

Está progresista institución, inaugurou o 6 de xaneiro p.p. seu gran edificio social no seu campo de Deportes "Galicia" na localidade d'Oleiros.

Foi así que se programaron un feixe d'aíto que deron comenzo nas primeiras horas da mañán.

Entre os devanditos aitos, compre destacar, o gran xantar ao que concurran autoridades nazionales, representantes da radio e a prensa, así como tamén, delegación de todas as entidades da nosa coledividade.

As 18 horas, no amplo Salón Teatro, celebrouse un aito cultural no que participaron coñecidos números artísticos, previa unha improvisada pro moi eloquente disertación do seu segredario de com

Fusilamentos en Hespania

Vai para dezaseis anos que o abufetado falanxismo hespañol ven ensañándose impunemente nos martirizados povos ibéricos, co silencio i-a complicitade da irexa cristiana i-o mundo do poder. Como o nazismo i-o feixismo, o réxime hespañol quer conducirnos ao home-rebaño, aínda que clo sinifique o exterminio de povos ou comunidades enteiras.

Derradeiramente, o fusilamento de once traballadores, almas de hérois e mártires, provocou foulas de indiñación i-ergueu airadas protestas nas partes máis sensibéis do mundo civilizado. En Copenhague, a man anónima arreguiada do povo, esboirou nun "Asesinos" estampado no fronte do edificio da embaixada odiada. Unha i-outra vegada, cando o chumbo do crime impune cai sobor de peitos inocentes, dos peitos onde aínda trema a luz da diñidade dun mundo que envilecido apodrece, voces enxebres, craman-tes, fan ouzar a súa protesta aos catro puntos cardinaes. Pro esas voces de belida solidariedade humá, que unha i-outra vegada se pronuncian, esbaran pol-o insensíbel mundo oficial das chamadas "democracias", atento somentes a defensa dos seus privilexos e intreses, i-olímpicamente alio a dór, ao martiroloxio duns povos en loita desesperada pol-o seu pan i-a súa liberdade.

Ese mundo oficial e do poder que nele secou a fonte da xustiza, é o mesmo que, nos anos 1936-39, foi cómplice histórico da masacre, levada a cabo pol-as lexións de Hitler e Mussolini, dos povos peninsulares, entón verdadeiros defensores dos postulados que agora ele ergue como embrema e fito. Ese é o mundo que ficou impasíbel e cego diante da retirada dantesca de medio millón de defensores da diñidade do home e logo os confinou, para deixalos morrer como apestados, tras das alambradas de púa coñadas por bárbaros senegaleses. Ese é o mundo que esquece definitivamente —lémbrese a promesa dos laboristas; léanse as memorias inglesas de Churchill— os inesquecidos, por sentidos, sagrifizos de África, de Narvik, de Franza, a prol da liberdade de todol-os povos do mundo. ¿Por qué se lle nega xustiza aos povos ibéricos? Sinxelamente porque non existe a xustiza nese mundo de voraces egoísmos, que se desfai i-a morrer por mor das inxustizas. Inútil será, pois, o prego dos espíritos millores.

Nembargantes, tamén as masacres teñen seus lindeiros; i-as inxustizas históricas o seu castigo. Non é que procuremos consolarnos con frases efetistas. Decímo-lo porque nós crémos na conciencia da liberdade e da xustiza, os máis outos valores que alentan no espírito de cada home, e que somentes perecerán con ele. Ao amparo destes valores eternas, impulsores do progreso moral i-a superación do home, temos de redobrar, dun xeito implacabel, sin vacilacións e con fe no trunfo, a loita contra a cruel tiranía que sigue facendo ceifa nos homes ceibes. Cando chegue a bao hora, cando a lei fique ao marxe da vida por inservíbel, o noso brazo executor, será o brazo de todol-os mártires e sagrifcados en aras da liberdade i-a xustiza.

Progresos do Noso Agro

Yso de que o labrego galego é rutinario e enemigo d'innovacións, é un tópico xa demasiado gastado, anque tal vez certo en parte; non embargantes é preciso ter en conta que en países coma Francia e EE. UU. onde a cultura do agro acadou unha outura pouco doada d'igualar, tamén hai quen di que os seus labregos están aferrados a sistemas de cultivo xa caducados.

Quen bote unha ollada retraspertiva o noso rus, poderá ver que en nada mais que doul décadas operouse un unha evolución nun senso que ha de revolucionar o tradicional xeito d'exploación dos nosos predios.

Os labradores decatáronse de que o producir un becerro que vai a dar, poñamos por caso, 1.500 pesetas na feira ós catro meses, custoulle a il, en leite —o traballo aparte— unhas 2.000 pesetas, facendo pol-o tanto, un negocio ruinoso; fentón outan por feirear as crías ós dous meses ou antes e vender o leite pra's fábricas de queixo e manteiga que ilo pagan a prechos bastante remunerativos, ou ben elaborar illes, no seu propio fogar queixos moi sabrosos, coa ventaxa de non estar exportos a que o goberno hespañol lle requise os be-

cerros, pagándollos a prechos ruinosos. ¿Porqué o Goberno feixista paga o aceite ós andaluces, e o trigo ós casteláns, cinco, seis e sete veces o seu valor con relación ó ano 36 e os produtos galegos intervidos —millo, centeo, carnes, fabas, patacas, travesas pra ferro-carril, etc.— non chegan na maioría dos casos a doblalos? Que os papóns dos nosos compatriotas que viven aquí e os que viven na libre América se decanten de qué os hespañóis —monárquicos republicáns, feixistas— so "nos utilizan", como dixo Castelao.

Temos nesta provincia, entre outros de menor importancia, as seguintes fábricas, algunhas das cales ten producións de miles de litros diarios: Vinso de Liria, Vilar de Barrio, Oscira, Valoíro (Lovios), Quintela de Leirado, dúas en Celanova, Balar e Ramirás.

Hai outras máis cuxa produción diaria, auque pequena, aumenta de día a día e que surten os mercados internos de Galiza nas vilas e alfábricas fornecen gran variedade de produto dende o queixo corrente é económico a's cremas máis selectas e erviño pedidos a toda Galiza e a moitas provincias da Hespania.

Por todo o dito vese que os nosos aldeáns se van decantando de que a Galiza non lle convén transformar o leite en carne, senón elabora co'l queixos, manteigas, leite condensado (en Pontevedra existe unha fábrica de leite condensado, dotada de maquinaria modernísima, cunha produción diaria que iguala ás máis grandes d'Europa), leite en pó, leite acidificado, etc.

B. de S.
Galiza do Sul, novembro do 51.

Aniversario de Castelao

NO PAZO GALEGO DO CENTRO PONTEVEDRES

Diante da estatua de Castelao, que se ergue nos xardíns do Pazo Galego, realizouse un homaxe que acadou emocionada significación. Mañifestas ofrendas florais aengulaban o basamento.

Logo d'escoitarse con fonda emoción o Himno Nacional Galego, o señor Manuel Ucha, espiroeu a significación do aito e presentou aos oradores. Falou o señor Bieito Cupeiro en representación da Comisión Intersocietaria; a continuación, Don Cándido Rey presidente do C. Pontevedrés e fechando o aito, o señor Antón Alonso Ríos Segretario do Consello de Galiza. Os tres oradores en sendos discursos destacaron a rexa personalidade de Castelao e o trascendental valor da súa obra d'artista, d'escriptor e de político patriota galego.

NO PANTEON DO CENTRO GALEGO

O domingo 3 de xaneiro, as 11 oras, levouse a cabo o segundo aito dos programados en homaxe a Castelao. Tivo lugar este, no artístico adro do Panteón do Centro Galego de Bos Aires onde repousan os restos de Castelao, yéndose extraordinariamente con eureka. Contou coa adhesión oficial do Centro Galego que, ademais, fixo publicacións nos xornais invitando aos seus asociados a concurir ao homaxe.

O aito, estivo presidido, polo Segretario do Consello de Galiza, señor Antón Alonso Ríos, polas autoridades do Centro Galego co seu presidente señor Xavier Vázquez Iglesias e polos dirixentes das entidades integrantes da Comisión Intersocietaria. Asímesmo ocupaban postos d'honor o ex ministro do Goberno d'España doutor Laureano Gómez Paratcha e representantes de numerosas sociedades galegas.

A cerimonia que acadou grande solemnidade, deu comezo co Himno Galego maxistralmente interpretado pola masa coral "Terra Nosa" do Centro Ourensán que tan brillantemente dirixe o mestre D. Isidro B. Maztegui. A mesma coral, cantou "Negra Sombra" que emocionou profundamente a concurrencia.

Axiña, o presidente da Comisión Intersocietaria don Bieito Cupeiro, en sentidas frases e concellos afervoados, rindeu homaxe a memoria do grande galego e adicoulle unha fermosa ofrenda floral en nome das entidades patrocinadoras do aito. A seguido, cedeu a tribuna ao señor Rodolfo Prada, presidente da Irmandade Galega, a quen, a Comisión Intersocietaria encargada do discurso de circunstanza. O señor Prada, pronunciou unha emocionada oración eisaltando a figura inocente de Castelao e a transcendencia histórica da súa obra patriótica, discurso, que publicamos integramente en lugar aparte.

NO CENTRO BETANZOS

O terceiro aito en homaxe a Castelao levouse a cabo na noite do 7 de xaneiro, no ample vestíbulo do Centro Betanzos ao pé do busto de Castelao, obra do escultor galego Maza, con numerosa concurrencia antre a que se

A Coleitividade Galega Lembrou con a Feivoados Aitos a Memoria do Grande Patriota

O 7 de xaneiro de cada ano, é data nacional dos galegos. Data de lembranza e fonda dor pol-a perda irreparable dun dos máis ilustres e eminentes fillos de Galiza de todos os tempos. Pois Castelao, pol-as múltiples facetas do seu maravilhoso talento creador, e ao través de corenta anos d'afuzada loita ao servizo da patria galega, é a figura símbolo, a encarnación humana da alma inmortante de Galiza.

O día 7 de xaneiro de 1952, cumpríronse dous anos que Galiza sufriu a irreparable desgracia da morte física do seu máis glorioso fillo, do seu máis fidel intérprete e o máis afuzado loitador a prol da súa liberdade.

No 2do. aniversario da súa morte, Castelao foi honrado pol-os galegos emigrados con diversos aitos pleos d'emoção que puxeron de

manifesto a firme e rexa adhesión aos seus ideais patrióticos.

A coletividade galega de Bós Aires, por intermedio da Comisión Intersocietaria que está formada pol-os Centros Coruñés, Lucense, Pontevedrés e Ourensano; pol-a Federación de Sociedades Galegas; pol-os Centros de Betanzos, Corcubión e a Irmandade Galega, levou a cabo a realización de tres mañificos aitos para honrar a memoria de Castelao no 2do. aniversario da súa morte: un ao pé da estatua de Castelao nos xardíns do Pazo Galego; outro no Panteón do Centro Galego onde repousan os seus restos, e o terceiro, acarón do busto do grande patriota existente no vestíbulo do Centro Betanzos.

destacaban os compoñentes do Consello de Galiza, os dirixentes do Centro Galego, das entidades compoñentes da Comisión Intersocietaria e de moitas outras entidades galegas.

Deu comezo o homaxe co Himno Nacional Galego presentando aos

moito acerto polo coro "Castelao" da Sociedade Parroquias Unidas de Rianxo, baixo a hábil dirección de Don Anxel Romero.

Axiña, e previas frases do señor Manuel Ucha presentando aos oradores pronunciaron eloquentes e afervoados discursos, o presi-

dente da Comisión Intersocietaria D. Bieito Cupeiro e o presidente do Centro Betanzos, D. Antón Suárez do Pazo. Ambos fixeron certas sembranzas da gloriosa figura de Castelao e do que ela significou pra nosa Pátria.

Pechou o aito cunha emotiva

Verbas do Irmán Prada

Señores membros do Consello de Galiza. Señor Presidente do Centro Galego. Irmáns galegos:

A Comisión Intersocietaria, composta pol-os Centros Coruñés, Lucense, Ourensano e Pontevedrés, pol-a Federación de Sociedades Galegas, pol-a Irmandade Galega e pol-os Centros Betanzos e Corcubión, fíxome a honra de me desinar pra que, neste aito de homenaxe a Castelao o se cumprir o 2o. aniversario do seu pasamento, dixese unhas verbas de lembranza.

Mais, as miñas non poden sere verbas de lembranza. O lembrar presupón posibilidade de esquecemento, presupón lonxanía, — no tempo ou no espazo —; e tamén presupón un térese esvaído, — nos ollos e no espírito —, aquilo que se teña de lembrar. Aos que tivemos aquí a grande honra co fondo gozo da campaña de Castelao, aos que tivemos o privilexio de aproveitar dos ensinamentos da súa mestría, — leccións de reata e de limpeza conduta, leccións de afervoadado paixon patriótica galega, leccións de beleza artística, leccións de luminosa sabenza —, a nós os galegos de Buenos Aires, que tivemos esa honra, ese gozo e ese privilexio, non-los axeita o falar de lembranza...

¡Lembrar a Castelao!... Pero, si o temos vivo, latexante, rexo, ledo e maxestoso a carón de nós en tudolos intreos... no seu "farol" da rua Belgrano, no Consello de Galiza, no fogar do Centro Ourensano, en tudolos aitos culturais e patrióticos que fai a coletividade, en tudolas nosas tarefas galeguistas... Il está de cote a facernos ledicia a vida co seu sorriso optimista, co seu trascendente humorismo co seu arte ricaz...; il está sempre a nosa veira, fortalecendo noso espírito cos seus ensinamentos maxistras, il está a cotío iluminando os vicios do noso camiñar anexoos pol-os eidos ideais da Terra sagra, ¡da nosa Terra!, que arclamos axudar a remir... Ollamos en tudolos intreos a nobre e lanzal figura de Redentor, cos brazos en cruz, — ¡crucifixo il mesmo —, en xenerosa actitude de abraugar a tudolos fillos da patria Galiza pra os estreitar a carón do seu peito e transmitirles a quen-tura do seu tenro curazón; ollámoslo coma onto e refulxente faro guero da galeguidade... Ouvimos, permanentemente, sua quente garimosa voce ditándonos encarecidas leccións de patriotismo, de amore as nosas tradicións, de eisaltación das virtudes do noso povo, de defendemento dos sagros dereitos da nación galega...

Castelao foi o escolleito, pol-o xenio de galeguidade pra que n-il, no seu espírito enxel e no seu tenro curazón galego, resoase tud-a vida da súa patria Galiza o longo dos séculos: o mesmo as diadas de ledicia, de gloria e de liberdade, com-as poitadas de sofrimentos, de loitas e de escravitude. Tud-a milenaria historia da Galiza se refrexou n-il e tuvo o máis fidel intérprete. Castelao, era n-ista época, a mais outa expresión da galeguidade, como o fora Rosalía no século derradeiro. Na historia da Galiza, Castelao encarnará a súa época, tal como encarnaron as suás, as grandieiras personalidades galegas do pasado: Breogán, Prisciliano, San Rosendo, Xelmírez, Pardo de Cela, Feixóo e Rosalía. Nos nosos días, Castelao foé, no orde patriótico, no orde patriótico, no orde da reivindicación nacional galega, o que foron De Valera pra Irlanda, Paderewsky pra Polonia e Masaryk pra Checoslovaquia... Igual que illos no afervoadado apostolado patriótico, nos sagreficios, nas persecucións e na peligraxe pol-o desterro... Mais il morreu no exilio, sen gozar da inesfabel ledicia de contemplar a súa patria Galiza redimida e ceibe como il a soñara.

Castelao, foi un predestinado rentes do pasamento de Rosalía nasceu Castelao. A sagra Terra Nai, ábrese angustia pra recoiler e gardar garimosamente no seu seo, os atormentados despoños mortais da mais esgrevia muller galega de tudolos tempos; e a seguido, coma compensación cumprida, coma reparación integral da inorme perda que sofriña a galeguidade, a Terra nosa, a sagra Terra Nai, alumea a Castelao; e a il lle trasfire o ámago do seu espírito do cal fora Rosalía diviña depositaria e fidel intérprete. Rosalía encetara a grandeira tarefa de redención da Patria, do soerguer a Galiza do afondamento de egro séculos de dramática esventura. Seu curazón atormentado, rompera en laios lastimeiros, i en firentes, témeros i enrabachados apóstrofes de desespero qu sacodiron a alma do povo galego.

Castelao xurdeu milagreiramente pra progredir a misión providencial da rula do Sar. Rosalía recoillera no seu doce curazón de muller galega tud-a infinda dor da patria Galiza; e chora, e crama angustia, e beira sua protesta, o mesmo tempo que canta, en poemas inmortais, o martirio dos regatos, o rexoubar dos paxaros, as herbeiras do campo santo, os "aires, airiño, aires, os aires

da nosa Terra"... E Castelao, ten tamén doce curazón galego que se lle aengula de anguria diante o drama catriscular da infelice Galiza. Mais il, se non deixa apoungar. Vai a Rosalía, recoile seu herdo sagra, d-door infinda, eo convirte en afervoadado e irrevocabel anexo e en rexa vontade de redención. Castelao se pón co mística de predestinado, con afervoadamento de apóstolo, con azos de loitador e cas luces de Guieiro, o honrifica tarefa de remir, libertar e refacer a Patria galega. E se pón a elo, cas ferramentas prodixiosas que lle dou o xenio tutelar do noso povo: o lápiz, a verba, a pruma. E con elas realzoa a súa sorprendente labouira, a súa grandeira obra que venceu a morte, pois que o fixo inmortante.

¡Presenza viva, latexante e acesa de Castelao! no tesouro da súa produción de artista esgrevio e trascendente; que non fixo arte pol-o arte en si, nen pra festa e regalía dos ollos nen pra negociacións crematísticas, senón pra interpretar fidelmente o drama do povo galego en tudalas suás dimensións i en toda a súa intensidade, con un senso pedagóxico e unha erata e definida intención de xustiza social, de fostregar e condonar aos nemigos da nosa Terra, do amore a liberdade e de afervoadado patriotismo galego. ¡Presenza viva, latexante e acesa de Castelao! nos seus artigos, discurso e libros... no seu denso e luminoso libro "Sempre en Galiza" xa consagrado coma Biblia dos galegos; o libro que temos, a cotío, a carón de nós pra rezar a cotidiana oración de fidelidade patriótica galega, pra lembrar o pasado da Galiza, pra coñecer o seu presente e pra adender a millor maneira de proxeitar nosas arelas e nosa acción cara o seu luminoso porvir... ¡Presenza viva, latexante e acesa de Castelao! no ronsel cultural, ideolóxico e patriótico que deixounos n-ista e amplamente na nosa coletividade, den-de aquela mañán inesquecibel na que chegou a istas praias caugado ca cruz do exilio e ca door infinda da traxedia da patria, mais co ánimo inteiro i ergueito e con azos e pulos pra seguir loitando pol-a liberdade do seu povo o pol-a felicidade da súa adourada Galiza.

¡Non é pereiso lembrar a Castelao! Temolo permanentemente metido nos ollos e acochado no curazón, vivo, latexante e aceso...

¡Cecáis estamos somidos n-un doce oneno! Cecáis estamos ainda abrayados pol-a erudel malafada!

e patriótica oración, o Segretario do Consello de Galiza, señor Antón Alonso Ríos.

HOMAXE EN CARACAS (VENEZUELA)

Tamén o segundo aniversario do falecemento de Castelao, foi lembrado pol-os galegos emigrados en Caracas (Venezuela) cun solene aito organizado pol-o prestixioso Centro Galego daquela Capital que preside, Don Víctor Mateo.

O aito, levouse a cabo nos salóns da dita entidade o sábado 5 de xaneiro co seguinte programa: primeiro, Himno Galego pol-o coro do Centro; segundo, apertura do aito pol-o señor Mosqueira; terceiro, intervención do señor Aretxabaleta, presidente do Centro Vasco; cuarto, disertación do señor Pi Suñer (fillo) presidente do Centro Catalán; quinto, lectura do poema "De qué morte morreu a nosa prenda?" do grande poeta R. Cabanillas, pol-o señor Fernández Vila, secretario do Centro Galego; e sexto, verbas finais do señor Silvio Santiago.

HOMAXE EN MONTEVIDEO

A audición radial galega "Sempre en Galiza", que se trasmitte os domingos por Radio Carve da capital uruguia, adicou integramente a súa audición do domingo 6 de xaneiro, a conmemorar e honrar a Castelao no segundo aniversario do seu pasamento.

OUTROS HOMAXES

O noso estimado colega "Galicia" órgano da Federación de Sociedades Galegas, a revista "Alborada", voceiro da sociedade de Corcubión e a audición "Recordando a Galiza", adicaron emocionadas expresións a eisaltar a figura inmortal do grande patriota no segundo aniversario da súa morte.

Mais, o certo é que fiamos sen decatarnos do seu pasamento. Ainda non sentimola sensación da súa lonxanía. ¡Nen no tempo, nen no espazo! No tempo: pois que o ollamos sorrir, o sentimos latexar eo ouvimos falar, tudo elo sen solución de continuidade; e no espazo: porque o temos incorruto a carón de nós, eiqui pertiño, acochado pol-o amore de tudolos galegos, ¡de tudelos! pois pra honra da galeguidade e pra honra de illos, nen tan siquiera se da a eisección dos adeversarios...; eiqui pertiño o temos, cobixado, coma reliquia sagra, pol-o noso manifeico Centro Galego que soupo enaltecerse e que enalteceu a coletividade galega de Buenos Aires, en devoción e en manifiencia, coas que atendeu, velou i enterrou a Castelao; e coas que coida seu corpo e seu espírito; eiqui pertiño o temos agarrado pol-a garda cotidiana da súa mártir Virxinia, símbolo vivente da nai Galiza que vela seu sono de eternidade... ¡Nen no tempo, nen no espazo! pois ainda o noso glorioso Castelao está solememente protexido pol-a saudade, sobrelevando as angurias do exilio... E namentras Castelao fique no exilio, Castelao estará convivindo con noso. E namentras Castelao conviva con noso, sentimola a dozura incomparable de tér, os galegos emigrados n-ista benquerida terra argentina, a propia maravillosa compañía da nosa adourada Galiza. Porque na foi dita, por voce ben autorizada, a grandeira verdade: ¡Castelao é Galiza; e Galiza é Castelao!

Irmáns: Por Castelao e pra Castelao, regémolle eiqui, co pensamento e co espírito ategados de fe e de esperanza, co curazón aengulado de firente door, aquilo que foi e será sempre compendio dos seus ideais e onexo das suás arelas, a simbólica afirmación patriótica de: ¡Terra a Nosa!

CALMA DE 6 A 8

N-a xerfa esbara o Sol
tras d'os ausentes oleaxes
As velas frouxas
póstumo rompeolas d'os chubascoos
cosen os farrapos con fíos do

Unha gavota ventrílocua
peteirando n-o urro inmorredoiro
que os afogados deixaron aboyando.

O sol-por fechará-se
dentro d'o mais intauto disco
As nosas pipas atentas
acobadadas ao lecer
Un intre o vapor intruso
coseu de presa a relinga d'o horizonte.

Alén d'o mundo
está o castelo de proa

Hai un mariñeiro vello
que ven de volta de todol-os naufraxos
E trai o fío das aventuras
—non se sabe o remate—
que as dárseas estantías
viron evadir-se a bordo d'as brio-barca
—O capitán Pardeiro
non afogou
“Perdeu-se” cando o bergantín—

Axustou-se a xordina
largacía coma unha nosa ollada
a buguina d'o Mar
Tremela n-a mareta levián
un remorso ou pesadelo
O navío
as mans trincadas
vai borrhando c'os pés o roncel
Xa non virá o vento
porque a noite fechou todal-as portas
—Esa luz desvelada
n-a fenestra d'a Lua—

Ao bater a hora imprevista d'o relevo
coseu as adoas soltas
d'o toque d'as Trindades
O ceo foise abuado e friorento.

Todo finou?
Oh miragre!
As mesmas estrelas
aínda están
aínda están alí.

MANUEL ANTONIO.

"Grial". Cadernos de Cultura Galega

Están chegando a Bos Aires os cadernos de cultura galega "Grial", outra publicación filosófica e literaria editada por Galaxia de Vigo. Apresurémonos a dicir que "Grial" é unha demostración cabal da capacidade intelectual de Galiza sin paralelo hoxe no perímetro peninsular. Temos nas nosas mans os tres primeiros números de tan rica presente. Realmente enchen-nos de lediza e tamén d'orgullo. En "Grial" latexa firme, como nunca, o espírito inmorrente da Nosa Terra, aínda nas arriscadas circunstancias, aituas. Asin nos é doado sentilo ac traveso das súas páxinas de proieción europea, universal, ceibadas da tutela da circia escolástica en plea vixenza, de Madrid. Nón téníase definida como un riso, enxebre de tolerancia e convivencia humana.

"Grial" ten formato de libro e pasa das cen páxinas. Está subdividida en temas: Ensaio, Poesía, Galiza cabo do Mundo, Fiesta das Españas Carta de Europa e Búsola céltica. E dicir, abrangue o mundo que ten relación directa con Galiza, e caben nos ensaios todal-as betas do pensamento. O primeiro número, "Presencia de Galiza", contén valioso e nutrido material de lectura: filosofía, literatura, poesía, notas bibliográficas... Colaboran: Ramón Piñeiro, Celestino F. de La Vega, P. del Riego, Cuñas Novás, Anxel Xohán, Anxel Fole, Carlos Martínez Barbeito, Otero Pedraio, L. Veiga do Campo, R. P. Pierre Mañó e Douglas Déstrac.

Todol-os traballos dada a tanta calidade formal i-o intrínseco tema, merecen mención. Pro non é posíbel facelo neste lugar. Sólo nos

Propósitos e Notiza

ANUNCIAMOS aos nosos lectores que, a partir do número presente, imos adicar, coa emoveita evocación debida, unha páxina da NOSA TERRA aos grandes poetas galegos com temporáneos —vivos ou mortos.

Queremos renderlle homaxe porque Galiza débelle aos seus poetas a esaltación do seu corazón ao ámpito dos relembrs inmorredoiros. Arestora, por obra e gracia dos poetas, as ricas betas que nele latexan, van reconquerindo a consideración i-a gratitude doutros meios espritoaes dun mundo irmán, cal en tempos lonxanos casi esquencidos pol-os galegos.

Para os galegos a aitude enxebre dos nosos poetas, é un exemplo que reconforta ao espírito i-ademáis sinala o único camiño a seguir aos que, d-algún xeito, necesitan deborcar ao exterior o mensaxe da súa rica intimidade. Cando este exemplo vivificador se propague aos outros ámpitos do espírito, Galiza terá conquerido a conciencia da liberdade i-a independencia do seu pensamento. Entón, co pensamento i-o corazón ceibes, poderá Galiza enectar a súa obra cultural auténtica e integral.

Na notiza que tracemos de cada poeta, é noso propósito deliberado facer abstracción de tendenzas ou escolas —cecais difíceis de concretar na poesía galega— i-até de gustos persoas. Trataremos, eso sí, d-esculcar en cada un dos poetas evocados, o que hai de singular e perenne no seu mensaxe. Si o conseguimos, xa nos daremos por moi satisfeitos.

E ditas estas verbas, vaíamos en busca de Manuel Antonio, o outo poeta escollido ao azar para nosa presentación.

O mar é elemento decisivo na vida material i-espritoal de Galiza. E forzando un pouco a imaxinación, até poderíamos afirmar que o mar de Galiza é, como o lingaxe, unha síntesis da súa alma dual: vigoroso e violento na costa brava, eglóxico e doce nas Rías baixas.

Si nos referimos a presenza do mar na poesía galega, dire-

mos que ele, a carón da paisaxe —en Galiza o mar é complemento da súa paisaxe—, participa na súa armazón con caracteres indelebeis. Mais é preciso chegar a Manuel Antonio para que o mar, elemento importante e tradicional na lirica galega, cobre a intensidade requerida. Pro o mar de Manuel Antonio non é o consabido mar plástico, sonoro, arrebatador, d-efeitos exteriores, como nos sería doado agardar. E un mar íntimo, humán. Un mar apenas de hourizontes largacíos, propio para adeuses definitivos ou ronseles perdidos i-esquencidos; proveedor de historias e saudades de barcos e vellos navegantes. Un mar feito para monotonía das horas lentas, valeiras e sin senso; para naufraxos irremediabéis ou afogados, que de nantes xuntaron soedades, e logo choparánse nele buscando un imposíbel...

"De Catro a Catro", a única obra que nos deixou Manuel Antonio, é un libro dun corazón tremecido de infindos. Tamén triste, aínda que nunca desesperado. Na notiza que R. Dieste escribiu para a edición de Bós Aires dínos: "a tristura era nele tan gran tesouro e tan frolecida como esa lediza non falsificada que choutaba no seu riso mozo e inimitabel". ¿Qué orixe pode ter esta tristura n-alba da súa idade baril? ¿Pesaba no corazón do noso poeta o presentimento funesto que axiña ía cumprirse? ¿Cecais a vivenza dunha dór secular presente a cotío no espírito de todo galego consciente da súa personalidade? —¿participará deste signo a nosa literatura pre-rencentista, fonda e sentida?— A verdade é que os poemas de Manuel Antonio latexan ateigados por unha lene melanconía i-esceiticismo. Hai neles algo de frustración i-a vegadas, parece quixeran ser unha evasión i-ausencia de si mesmo. Ollemos os adeuses i-as despedidas insistentes, as travesías sin rumbo fixo, a monotonía da repetición das mesmas horas, o desengado dunha recalada en calquer peirán, cuxa realidade feita de hostilidades que se calan, chocan coa súa sensibilidade i-os

reféltremos, brevemente, ao máis importante: "Significado metafísico da saudade", cuxo autor é Ramón Piñeiro. O ensaio de carácter filosófico de Piñeiro — gran figura moza de Galiza —, tivo fonda repercusión en Portugal e no noso país. Pola nosa parte, no devandito ensaio, non sabemos que ademirar máis si a craditude espositiva, o extraordinario poder de síntesis, a perfecta rigurosidade de método ou a founra i-a orixinalidade temática. Desde logo, o tema é dun valor asorbeite. A saudade como elemento para unha posíbel filosofía do mundo galego-portugués, é un medular estudo de ciencia filosófica cargado de ideas e pensamentos subingantes e precisos. Xa non se trata sementes de aprehender e individualizar o sentimento da saudade, un dos imponderabéis d'alma galego-portugués, senón, tamén, de axalo como punto de partida para un quefacer espíritoal de valimento ecuménico. Non é lugar indicado para intentar un meditado comentario ericol de tan notabel traballo, que recomendamos aos nosos orgaos publicitarios. Queremos significar de paso que o noso idioma procer transmite elquí, sin esforzo algún, con singular precisión, o pensamento específico e sistemático do ilustre autor.

O segundo número de "Grial" — pintura actual en Galiza — está adicado, casi enteiramente, o movemento pictórico galego que apunta cun vigor insoipetado. Si, Galiza vai en camiño de ter unha pintura, como ten unha lirica i-unha cultura. A medida que a conciencia da súa personalidade vaia recadando as esferas do espírito Galiza írase atopando nas súas esenciais, i-en consecuencia axiña amosará as súas outas enlidade creativas. Diversos e moi interesantes ensaios de temática e crítica pictórica, contén o número devandito, debidos a Xohan Ledo, Anxel Xohán, Luís Seoane e Rafael Dieste, i-un sabrosísimo de Carlos Maside sobre a fotografía popular. Dous inqueritos a pintores e críticos confirman a realidade d-unha pintura galega. Ademais belidos traballos do infadigabel F. F. del Riego, S. Lorenzana, F. Delgado Gurría-rán e Augusto Casas. Crítica de libros por Benito Varela Jácome. Unha nota en co de Paul Klee, de Erhard Capel. En Búsola céltica, a Bretaña de Renán, escolma e comentario, por Celso Collazo Lemos. Nunha verba, un número de gran calidade intelectual.

A falta d-espazo obríganos a deixar para o próximo número, un amplo comentario en col da terceira entrega de "Grial".

A colección de cadernos "Grial" honra outamente o nome de Galiza. Por elo, ao fato de irmans ilustres que fan posíbel, coa súa intelixenza i-o seu patriotismo, estes inapreciables mensaxes de cultura, dende as tomas da NOSA TERRA, enviámonos lle o testimoio de noso agradecemento i-a nosa voo de alento. ¡Todo por Galiza!

seus sentimentos... i-outeros mos a fidel imaxe dun corazón triste e defraudado. Craro, sometido a lei dun equilibrio ideal imposto pol-o espírito dun creador xenial.

A poesía de Manuel Antonio é parca en brilanteses plásticas, en luz e cores. Tamén carés da musicalidade exterior. Nembargantes é dunha consumada rigurosidade interior. Ten unha constracción sobria na súa totalidade, máis garnida de figuras e metáforas ousadas dunha beleza singular e inusitada. E poesía subxetiva proiecida da dentro para fora. Potente en suxerenzas de fados e de misteiros cósmicos, reducidos, casi xogando, ao lingaxe sinxelo e íntimo d'enxebre emoción humana. Sobre un mar de hourizontes largacíos, ou no centro dunha illa de foulas i-escamallos, dentro dun velamio apenas branco, que aínda sin vento tremela en lufadas de trasmigración, fixo descubertas sensacionais d-estrelas, de ceos, de lúas, de ventos, de soles... increíbeis, mais d-ende elas reaes, esistentes. Con Manuel Antonio a poesía galega gañou unha nova proieción de fecundidades insospitabéis.

O seu intre no espazo-tempo tivo a lixeireza dunha foula. Nembargantes, o poeta logrou aprixoalo para eternidade nas breves follas dun diario d-abordo. Ahí fica como unha estrela que acena o adeus da súa man sin vida, visíbel d-ende calquer latitude do mundo, a despeito dun vento desalmado.

Lied Ohne Worte

Aboya un esbardar de marusias
tentando os ceos sin atopar a Lua
Pero a Lua esta noite
desertou d'os almanaque
Murcha antre duas follas
— violadas pensamentos —
d'o manual póstumo
— outono mañigoes —
que verifiqué en
Mansas vagas unánimes
reorganízanse detrás d'o vento.

Cando pase a ráfega derradeira
dirá-nos adeus
c'o pano branco d'o gaf-tope
Alude a un fracaso
de follas anarelas
e renovase a sorriso d'os mastros
sempre c'as ponlas novas e xo-
lvíase

Noiva miña
vestida de lua
que romantiza
¡tan cursi!
pol-o xardín

Sentei-me a proa
fumando a miña pipa
Pero outra noite pensarei en ti.

MANUEL ANTONIO.

DESCOBERTA

Quén fechou esta noite
a fenestra azul d'o Mar?
Este Mar fuxitivo
de todal-as ribeiras.
Naufraxo d'o neboíre
que desviou o rumbo
d'os puntos cardinaes.

Ficaron as gavotas
tres singladuras a sotavento.
Desourentaron-se os arroaces
intrusos e impunes.

Hoxe ninguén dá c'a relinga
pra aferrar os panos d'o hori-
zonte.

E este serán tampouco
engayolaremos o Sol.

O Sol era un paxaro triste
que se pousaba n-o penol.

MANUEL ANTONIO

A Voz do Noso Povo

O galeguismo non é un movemento de tipo sionista, que teña que reconquistar ou inventar unha patria. Temos unha patria, Galiza, e a ela nos debemos por inteiro i-en todas as circunstancias, nas boas e nas malas. A nosa patria é unha realidade insoslayábel, e tenzoar fabricar Galizas Ideales entrana unha atitude evasiva, algo así como pretender vivir en paraísos artificiais, de tontos; unha tendencia perigosa que sómente pode levar a distanciarse do noso povo e a frustrar os esforzos patrióticos mellor intenzados da emigración. Coidamos que debe andarse con tento no uso d'ese concepto do gran Castelaio, ao cal hai xentes que lle dan un alcance e un significado que está moi lonxe do senso que lle diu o seu xenial acuñador.

Co propósito de fortalecer os vencellos que deben cingir aos galegos emigrados cos da metrópoli e que constituían unha sola vontade e un mesmo impetu na empresa de liberar a Galiza da tiranía abrumadora que sofre, A NOSA TERRA propónse acadar o meirande número posíbel de colaboradores do interior do noso país, procurando que os seus escritos reflexen os problemas do vivir cotidián, as angustias e inquedanzas do noso povo, as súas aspiracións no presente e pra o porvir; brindándolles ao mesmo tempo un meio de poder denunciar tropelías e trabucamentos, ou simplemente un meio pra desafogarse das moitas inxusticias e arbitrariedades que alí teñen que atuar en silencio.

Coidamos que un axeitado coñecemento da situación da nosa terra e da opinión do noso povo na actualidade, son indispensables pra que a emigración galega poida traballar con proveito a prol da causa da liberación da patria. Cantos plans se tracen e tarefas se realicen sin térense debidamente en conta aquelas realidades, poderán parecer moi atraíntes, até perfectos, pro non pasarán de seren especulacións abstractas, de cuíros resultados na práctica a historia dos intentos democráticos na Hespaña ofrécenos arrepiantes mostrás.

Dazaseis anos non pasan en van pra os ho-

mens nin pra os povos. E qué anos, os d'istes derradeiros tres lustros! Perante o seu trascurso de desastre, de opresión e humillamento, creáronse novas situacións, houbo desplazamentos sociais e políticos que deron lugar a outros agrupamentos. Nas durísimas condicións da represión totalitaria do réximen falanxista xurdiron novos homes e adoitáronse outros métodos de actuación, na maior parte impostos pola necesidade e polo tanto con grandes dosis de oportunismo, de transixencias aparentes, e onde a valentía e a astucia teñen que ir doadamente equilibradas; todo elo creou unha situación nova e complexa cuíro estudo é do maior interese.

Por elo, pra acadar unha orientación axeitada e precisa, faise mester que o pensamento e a acción dos galegos que viven dentro e fora de Galiza se complementen: aportando unhas o seu coñecemento directo, necesidades e posibilidades do hoxe e do mañán; os outros, a amplitude de miras que dan as grandes perspectivas, e o estar en lugares dende os cales é posíbel apreciar o conxunto dos problemas, libres dos apremios a que están suxeitos quen esofren a tremenda presión dun ambiente mortalmente hostil, onde a necesidade de facer o que se pode e non o que se considera mellor é susceptible de afectar a sensibilidade e a capacidade das xentes pra enserguar os outros ideais e nobles aspiracións, indispensábeis pra guiar aos povos cara aos grandes destínos.

No presente número publicamos xa un bon número de artigos recibidos da Terra, os cales distinguirá o lector por estaren datados en Galiza; si os lugares resultan un tanto indefinidos e as firmas descoñecidas, débese a elementais precaucións que os autores deben tomar e cuíra necesidade se comprende facilmente. Agardamos que a continuidade e a calidade d'esas colaboracións ha de facer aos pseudónimos tan coñecidos e respectados como o son os nomes que ocultan, pois vista a fundamental importancia que abranguen os seus escritos, non dubidamos que eles non sómente continuarán chegando na mesma proporción, senón que aumentarán.

(Especial pra A NOSA TERRA)

Asin Pensa a Mocidade Galega

por A R U M E

No tristemente célebre reinado dos Reis Católicos, a política centralista de Fernando e Sabela, lanzou a súa ofensiva maquiavélica contra o povo galego, intentando castralo pra asin manexalo como manseliño boi. Era o idioma, como sempre, a manifestación externa da pegullal personalidade do noso povo e contra d'el foron os principais bimbios da empecha centralista.

Posuindo unha non cativa intelixencia política, os Reis Católicos decatáronse da superioridade espiritual do povo galego e tiveron medo de que a rudeza castelán fora dominada pola sutiliza psicolóxica dos galegos e foran istos os factores da verdadeira constitución política das Hespañas.

O espírito democrático d'un povo aferrado á Terra no cumprimento subríme do Castigo Divino, e a postura adoutada pol-os persoeiros galegos, na defensa dos dereitos de Doña Xoana á Coroa, foron os principais perigos que os Reis Católicos viron pro conqumimento dos seus malfadados fins. Soio podían vencellos en desigualdade de condicións. Pra elo era mester conseguir que o povo galego perdesse o seu dereito a se expresar e sentir; que perdera a súa personalidade; que se topasen sin máis anseios que os eunucoides, e isto soio se con-

O ESPRITO NON PODE MORRER

seguría negándolles a Fala, facendo que o galego se avergoñase de selo, pois íles sabían que os apátridas son fáciles de gobernar.

Política feroz e cruel foi a empregada na persecución do noso idioma, pro inda dimpóis de cuatro séculos o povo galego sigue falando na súa lingua. Conseguiron, sí, deixal malparado, pro non destruílo, pois o idioma que Deus lle deu a un povo non pode ser destruído nin por uns reis inda

LEA E DIFUNDA

A NOSA TERRA

PERIODICO AUTENTICO
GALEGO QUE DEFENDE
A AUTONOMIA DE GALIZA

que istos se tituen "Católicos". Non embargantes o povo galego non perderá a súa personalidade; creáranlle sí, un sentimento de inferioridade ante o "señorito" castelán, dominador e cacique, pro no seu íntimo sentir seguía latexando a forza inmorrente da estroituración psíquica d'unha personalidade racial que se non deixou dominar pol-os árabes.

O ano 31, coa imprantación da República na Hespaña, trouxo un novo abrente ateigado d'espranzas pra nosa asoballada nazonalidade galega e que había de plasmar no histórico Plebiscito Galego do 28 de xuño do ano 36. Mais estaba de ser que o noso desventurado povo tiña inda de pasar pol-a bárbara e tremenda proba do falanxismo coa súa tráxica canga de morte, fame e persecución.

Milleiros de patriotas galegos caíron baixo o chumbo homicida de Falanxe ao berro meseteiro de "¡Arriba España!", mais este pesadelo de medo e morte pasará, e a verdade e a xustiza imporáse como s'impuxo na Italia de Mussolini e n'Alemaña de Hitler.

Non entanto, seipamos esperar e manternos díños e firmes na fé dos nosos ideais dunha Galiza ceibe e próspera.

Nun lugar da Terra.
Febreiro de 1952.

(Especial pra A NOSA TERRA)

No son Tempos

por BIEITO CARBALLO

Non son tempos pra facelo. Sempre nolo están dicindo os avisados, os sabedores. Un non entende como hai tantos que o saben ben, que saben que pasaron ou non chegaron os tempos, muito menos atende que os tempos seian pra que non compra facer tantas cousas, cáseque todas as que xurden do maxín dun. Cecais porque un non atende que o maxín propio só para ideais de morta vellice ou premaduridade. E os que o saben ben son amigos e nemigos, tantos duns tantos dos outros.

Non son tempos de nacionalismos miudos; lembre a Lituania, lembre a Estonia, lembre a tantos outros povos pequeneiros que desaparecen cotío do mapa. Matínade que o progreso foi da azaes a aldeia, da aldeia a cidade, da cidade a liga de cidades, logo as nacións, as ligas de nacións, os estados unidos; que o progreso será falar unha lingua universal, (eiquí a historia non axuda, da lingua única pasouse os seus dialectos, pero de certo son tempos de arranxal-as cousas e choutar atrás, ou ir cara o esperanto). Si, o mundo camíña cara outro norde.

Lembre, non embargantes, que tampouco son tempos de universalismos, que o Benelux vai a pasos tan contados que se non sabe se dará un máis mañán, lembre que a Unión Europea e unha asuada de discursadores, os que onte dixeron que a salvación do mundo sairá dunha Europa unida, e oxe dín que os tempos non son chegados. Non é eisi, Mister Churchill?

Non son tempos de política violenta, non, hoxe compre facer as revolucións pacificamente, adiantando, pol-os vieiros do liberalismo e da democracia. Pero non se pense que son tempos de amudecer mansamente, o silencio é culpable. Nen de fiar na simpres portesta verbal, xa de vello é sabido que obras son amores.

Non matínades máis! Tampouco son tempos de pensar revolucionariamente, o pensar pode non ser pecado, pero de certo é delito penal. Calade! Non, tamén é mal consello. Falei, repita o que dí seu goberno oficial!

Non son tempos pra perder na literatura, o home é un animal político, o home é homo faber, traballador, proletario, o literato é un nugallán, xa Platón veu súa pouca utilidade pra República. Non faga literatura, se non quere que os máis o deixen morrer de fame, ou o leven a traballar as minas. Non faga, isto é o máis importante, literatura galega pois entón está vostede traballando en balde: cantos leutores téñen?, o galego é lingua que esprelase, vostede que escolleu o non traballo da literatura quere, ademais, acugular a pacencia dos homes esfendendo os eidos do nacionalismo galego?

Pensa adicarse a política? Non son tempos pra se meter nun tal vispeiro. Unha revolución contraria e xa se sabe: cara a parede, e o fusilamento por unha xusticia noviña do trínque. Pero se non misturou-

se na política isa xusticia iralla demandar por que o non fixo, por que non traballou contra a inxusticia antiga, e coma se fose político: a parede tamén.

Non son tempos pra ren. Calqueira vello pódelle decir que son os piores pra vivir, e non pense que son bós tempos pra morrer. Pódese acreditar que a morte endexamais é doce, e non hai modo de facela pior. Pero tamén calqueira, vello ou non, pódelle decir que a morte téñen a súa hora, seu tempo, e xa se vé vostede sen tempo de sen.

Pero tampouco son tempos de escoitar e facer caso de consellos, de amigos ou nemigos. E isto é a cousa que un sabe ben. Emporiso seguiremos falando galego, escribindo galego, pensando e traballando por unha Galicia nacionalista e universalista. E xa veremos se os tempos son ou non son.

Galiza, febreiro 1952.

Loito no galeguismo.

Fernando Lorenzo Rico

As fileiras galeguistas de Buenos Aires sufriron unha baixa moi sensible ca morte do irmán Fernando Lorenzo Rico, ocurrida no pasado Marzal n-esta cibdá, dempóis de longa e magoante enfermidade.

Lorenzo Rico, nado en terras de Mondoñedo, foi un afervoadado patriota galego. Galiza tiña n-él un fillo fidel e namorado, presente sempre na vanguardia de todo movemento a prol dos dereitos da nazonalidade galega. Foi un dos poucos "bós e xenerosos" que encetaron valentemente as tarefas galeguistas na nosa coledividade, fai uns trinta anos, con craro senso da necesidade de erguer e categorizar a nosa lingua e de loitar pola liberdade da nosa Terra. Amáis d-elo, foi sempre aitivo fautor nas labours de prestixiar e orgaizar a masa de galegos emigrados n-este país. Esi, foi un dos fundadores do Centro Gallego de Buenos Aires, no cal figuraba coma socio N° 2 entre os 95.000 que oxe o integran; tamén o foi da primitiva prestixiosa Casa de Galicia, do Fogar Galego célula formativa da aitual Federación de Sociedades Gallegas, da ORGA, do Grupo Galeguista e dempóis da Irmandade Galega. Home de espírito ben cultivado, colaborou con patrióticos artigos en moitas publicacións galegas. Con Lorenzo Rico foise un importante anaco de historia da nosa coledividade e do galeguismo na Arxentina.

Seus restos foron inhumados no Panteón do Centro Gallego. No aito falou o Segretario do Consello de Galiza, deputado Alonso Ríos, quen en sentidas verbas eisaltou os merecementos do irmán Lorenzo Rico e lle deu o derradeiro ¡Adens! a nome da patria galega. Facemos chegar noso fondo sentimento aos familiares de tan bo galeguista, de xeito especial a seu fillo político o distinto irmán Emilio Pita.

PRINCIPIOS DO GALEGUISMO

1. Galiza, unidade cultural.
2. Galiza, povo autónomo.
3. Galiza, comunidade cooperativa.
4. Galiza, célula de universalidade.

A NOSTRA TERRA

(NUESTRA

PATRIA)

Déspotas insensatos,
forzá, forzáde grillos
Pode oprimir o ferro
Un corpo enfraquecido;
Mais as nobres ideais
E gloriosos instintos...
Eses... non pode, non, o duro
ferro,
Nin a morte extinguiolos.

EDOARDO PONDAL

Ano XXXIV — Núm. 481

BOS AIRES, ABRIL DE 1952

Redacción - Administración: Rúa BELGRANO 2186

TURISMO BARATO

Os servizos de propaganda norteamericanos e ingleses informámonos a cotío das maravillosas invencións coas que se trata de levar a felicidade a os fogares modernos dotándolos de toda clase de comodidades e aforrando, no posíbel, magoas e traballos. Mais todas as invencións que de fora nos podían vir en prouto a conforto e a cousa non soñada son tortas e pan pintado a beira das descubertas feitas polos transportistas galegos.

Non preocupas eiquí os problemas da velocidade nin os do aerodinamismo foi tempo standardizados — como que agora di se isto feia verba — e terrible do choio pra os automédicos galegos radicados en poder meter a meirande cantidade de viaxeiros no menor espazo rodante i esto conque eiquí sin se gaban de ter feito unha invención trascendental, por medio dos autobuses clásicos, que lles dan coite e raia a os tranvías e a o Metro madrileño en eso de incomodar a os viaxeiros, xa que a palabra *acomodar* non responde certamente a o feito de embalsar xente e mais xente a presión, como a cotío se fai por estas estradas.

Hai coches que aforan tria plazas e chegan a embutir entre os asientos máis de triplo dos viaxeiros que van sentados. Pro eiquí a cousa téntase con bon humor e resignación e non se plan de tranxida, como acontece no Metro madrileño. Eiquí a xente tomou a broma e cando o coche está ategado de seres prensados e apaxados, cén dous en tres máis aspirantes a superpresión, escoitase a voz franquista do conductor invitando a os novos viaxeiros co as humorísticas verbas de "pasen y sientense", que sonan a sarcasmo nos ouvidos dos prensados.

E como por moi cheo que vaia un auto sempre aparecen máis viaxeiros, os derradeiros en chegar gabean a bacia donde se acomodan como poden sentándose enriba de toda clase de bullos.

—Non te me sentes na barra do xelo, que mo derretes", decía fai uns días unha muller a un mozo que, sudoroso, se dispuña a poñer as súas pondeiras enriba de un saco alongado, pamentras outra berraba: —Non me esmague las sardinas".

O ir na bacia foi a ventaxa da ventilación e a do ser ésta o mitor miradoiro pra gozar das maravillas da paisaxe desta terra incomprendibel. Mais e estupendo é cando se chega a zona peligrosa, donde ademas estar os vixiantes das carreteras, xardo de novo a retranqueira ven de cobrador pra ordear os coches a toda aquela piña humana: "Hai que taparse", o que quer decir que enriba do engulo vivemos de auto ten que cair unha pesada lona pra disimular aos viaxeiros facéndolos pasar diante da tranxente ollada do vixiante por fardos de vulgares mercancías. E si algún se resiste a aturar a tapadefra lábase con sorna o conductor: "Pero no ven que me van comprometer. No comprenden que me van echar una multa". Argumento contundente diante do cual non fica outra solución que taparse... o baixar ao interior do coche cunha capacidade de saturación somella inesgotable xa que sempre ademite un mais dos que parecen caber.

¡Ou a delicia destes incomparables automóviles clásicos nos que os viaxeiros se auscultan mutualmente e poden contar sobre o seu peito ou sobre as súas costas os lateiros dos corazóns veciños!

A tal intropeción non chegan a'nda esas maravillosas invencións que os extranxeiros nos anu-

CALEIDOSCOPIO

(Especial pra A NOSTRA TERRA)

De Toponomástica

(TRIPTICO) por JOSE RAMON Y FERNANDEZ

Non fai moito tempo xuntáronse en Bruselas uns cantos homes de ciencia pra se ocupar nada menos que das toponimias de todos os países.

Estaba invitada pra tomar nesla xuntanza a Real Academia Galega, que non poido mandar ningún representante pola penuria de medios económicos que padece iste centro cultural, do que tan pouco se preocupan os ricos de Galicia.

Ben é certo que tampouco asistiu representación da Real Academia da Lengua nin de outro organismo español relacionado cos estudos lingüísticos.

Pro istos centíficos son teimosos como iles solos e sin lle dar importancia a cousa incluíron a España no cadro das súas actividades internacionais e nomearon seu representante eiquí ao ilustre mestre de Dialectoloxía D. Vicente García de Diego, nome que é unha garantía para todos cantos se preocupan destas cuestións.

Con iste cativo detalle e coa presenza na Academia da Lengua de seis numerarios galegos, agás dos simpaticizantes co noso idioma, parece que se vai iniciar unha xera de purificación dos maltratadismos toponímicos galegos, limpándolos dos lixos que enriba deles botaron os mistificadores ignaros e desapiensivos; fixándolos nas súas verdadeiras i enxebres formas pra que sexan o que deben ser e non unhas caricaturas ridículas sin cheiro nin sabor propio e definido, e dándolles o esplendor a que teñen dereito como verbas d'un dos

clan. Porque pra ver maravillas hai que vir eiquí e "hai que taparse" como n'esas "orugas" que devantes se vían nalgunhas verbenas.

Un que Esbardalla

(Especial pra A NOSTRA TERRA)

O Sr. González Alegre é un rapaz sieca bastante listo, fundador, propietario, editor, director, redactor, administrador, distribuidor, etc., etc., da revista "Alba", nascido en terras da Galiza irredenta, Bierzo.

Dito señor, nunhas declaracións feitas a un xornalciño que se publica en Ourense ós luns, decía todo serio que os escritores galegos que aspiraban a gran figura debían escribir en hespañol, ignorando o coitado, que Rosalía, Pondal, Curros, Castelao, Pedraio e outros moitos deben a súa gloria literaria, única e exclusivamente, á súa produción en lingua galega. E, máis recentemente, na mentada revista, dí esta gran asneira, moi propia do seu cativo caleire e do seu desmedido afán de falar, a sabendas —¡cobarde!— de que desde Galiza ningún lle poderá refutar as súas enzoufadas afirmacións: "Siempre hemos afirmado que

la única tarea gallega de interés definido y definitivo era, por el momento, la poética. Es en ella donde puede hallarse un cauce de lo que en su día, podrá constituir una estructura plena. Lo demás, es andarse por las ramas, y en cierto modo "utopizar", como diría Unamuno".

Nós recomendámoslle a ise señor e a outros papalardos que pensan do mesmo xeito, que escriban algo menos —a literatura pouco había de perder co seu silencio— e que lean algo máis, pra poder falar con coñecimento de causa. A lectura dos ensaios, teatro, novela, viaxes, historia, xeografía, etc., que escribiron Castelao, Alvarado Casas, Rafael Dieste, Ricardo, Xaime Quintanilla, Cuevillas e tantos outros, coidamos que os ilustrarán d'abondo encol das posibilidades da nosa lingua. "A xente da Barreira" de

dunha capital europea.

O conto foi que un día chegouse ao estanco un labrego e pídelle unha cajetilla de peseta.

—Non hai, contestou secamente o estaqueiro.

—Logo déame unha de dous reais insistiu o parroquiano.

—Non hai, recuñcou o estaqueiro.

—Pois entón déame dous reais de pitos dos que haiga, pídelle o bon home.

E o estaqueiro moi fofcho respondelle pretendendo ilustrar ao labrego:

—Non se dí haiga, que se dí haya: porque Haiga é a capital de Holanda.

O que non sabemos é si a toponimia do estaqueiro pasou ao Nomenclator.

XA FUN A MARIN

Pero por terra, sin pasalo mar, e como pasaxeiro do trolebús, herdeiro do famoso tranvía novecentista que tanto deu que falar aos escritores daquela época a pesares de que aínda non foi superado nin en velocidade nin en comodidade polos três nin polos autos de liña de hoxe.

O viaxe a Marin, e mais aínda a volta a península de Morrazc garda unha chea de engados e de sorpresas pra o viaxeiro que compeza con muito as cativas molestias que orixina, anque teña de facerse na bacia de un autobús.

Cando as paisaxes belidas se suceden en serie decote crecente sorpréndese un de que iste anaco de Paraíso non esté máis dado a coñecer nas guías turísticas nin se esplota de xeito sistemático un viaxe que é un regalo pra vista e unha fonte de maravillosas impresións, a mais de un estimulante ora os estómagos mais eisixentes que eiquí poden fartar unha fame de Ramadán.

A pruma de Otero Pedraya, que

tan ben soupo cantar as glorias de xamón, cumpriame agora a min pra por en exámetros as esquisiteces das estacións gastronómicas que kálonan o itinerario morracense e a fermosura das praias de Magor, Agüete, Beluso e tantas outras, que bordean a península como un colar de incomparables pérolas.

Baixo o punto de vista toponímico tamén é un consolo pasar diante de Lourizán, Estribela, Marín, Loira, Cela, Bueu, Ardán, Beluso, Aldán, Hío, Farea, Cangas, Moaña, Rande e moitos mais polos praias e cons e comprobar que eiquí fracasaron todos os esforzos castellanizantes dos que se impuxeron a tarefa de esnaquizar os nomes galegos porque non hai xeito de lles afinar o dente infecto da desgaleguización.

Ciáto está que con un pouco de boa intención aínda se podería dectar Lourizán e La Caera en troques de Lourizán e a Caiera, pro ¡qué se fai con Agüete, con Hío, con Bueu e con Beluso? Eiquí fracasan os millores desexos e hai que deixalos como están. ¡Que pena!

Os que non quedan como están son todos os penedos e laxas dos arredores de Marín aos que non perdoa un inscultor terrible, que armado de cincel e de martelo percorre todas as ribeiras e todos os montes deixando mostras do seu universo de pescador non sementes nas laxas e penedos que ao seu paso atopa sinón tamén nas fachadas das casas, nas cepas das pontes, nas lousas das ruas, nos pretils das estradas e ali donde atopa materia dura dabondo pra deixar os seus riscos.

Eu penso nos problemas que dentro de centos de anos, cando xa non fique memoria do inscultor de Marín, se lles presentarán aos futuros arqueólogos cando se atopen con innumerable serie de grabados raprestos cos que inzou todas as penedras daquela bisbarra o Pepe da Ponte.

Galiza, febreiro do 1952.

COMISION INTER-SOCIETARIA DE ENT. CORUÑESAS

Finda de constituirse nesta capital unha comisión Intersocietaria d'Entidades Coruñesas.

Son os seus propósitos, a realización d'aíto etn conxunto, artísticos e culturais, con teima d'encher todo un programa d'aición pra o espallamento da arte e da cultura galegas.

Como ponto de partida, resolveron que o produto das súas primeiras actividades, sexa destinado a adquisición dun cadro do gran pintor coruñés, Carlos Mañá, que será donado ao Museo Nacional de Bellas Artes en nome da colectividade coruñesa de Bos Aires.

A devandita Comisión, aítua con Segrelaría en México 1660, i está integrada pol-as seguintes entidades: Centro Provincial Coruñés, Centro Betanzos, A. B. C. de Corcubión, Arzuano Mellidense, Casa Coirós, Rtes. de Cesur, Axto. de Corral, Centro Noyés, Partido de Negreira, Oza dos Ríos, Unidos de Sada, Fillos de Ois, P. U. do Axto. de Rianxo, Centro I. de S. de Compostela e U. R. do Axto. de Sobrado.

Felicítanos aos iniciadores deste avencellamento de forzas na nosa colectividade, cuxas actividades, haberán de vender abondosos froitos, a prol da cultura galega nesta terras.

B. do P.
Galiza do Sul, xaneiro do 52.